4y

Praktinis vadovas

Ypatingas vadovas
Ypatingiems žmonėms
Ypatingoms idėjoms
Ypatingai patirčiai

Toliau

Autoriai

Aš Jonas – pagrindinis šio leidinio herojus. Esu nepažeidžiamas, saugus ir ypatingas. Šias savybes įgijau nuolat mokydamasis. Mokymasis man yra kelionė, o jos sėkmė priklauso nuo manęs ir nuo kartu keliaujančiųjų. Kviečiu visus keliauti dar nepramintais takais, nes jie yra patys įdomiausi.

Aistė. Su specialiųjų poreikių turinčiais asmenimis dirbu daugiau nei 18 metų. Puikiai žinau šių žmonių norus ir svajones. O kad jų svajonės taptų tikrove, padedu jiems mokytis, ieškoti ir atrasti, keisti pasaulį ir pasijusti svarbia visuomenės dalimi. Man patinka ieškoti prieinamų ir jiems suprantamų bendravimo būdų. Kartu planuojame ir tobulėjame. Smagu rūpintis jų saviraiška, matyti pasiekimus bei kartu atrasti naujus mokymosi būdus.

Lina. Daugiau kaip 30 metų dirbu drauge su žmonėmis, turinčiais negalią. Iš jų gavau pačias vertingiausias gyvenimo pamokas. Noriu dalintis jomis ir keisti visuomenės požiūrį į proto negalią ir į negalią apskritai. Mano darbas – nuolatinė kūryba, kuri kartais tampa netikėtu atradimu, kartais – dideliu džiaugsmu, kartais – rimtu projektu, kartais – svajonės išsipildymu, o kartais linksmu šėliojimu ar spalvotu sapnu atmerktomis akimis. Vertinu buvimą tarp kuriančių, mylinčių, laisvų ir drąsiai į ateitį žiūrinčių žmonių.

Virmanta. Jau 13 metų dirbu Jaunuolių dienos centre socialine darbuotoja su asmenimis, turinčiais intelekto negalią. Padedu jiems „kopti į kalną“, kuris vadinasi gyvenimu: mokau paprastų gyvenimo įgūdžių, padedu įveikti iškilusius sunkumus, paguodžiu, kai atslenka liūdnos mintys. Aktyviai dalyvauju projektinėje veikloje, kuri skatina diegti inovacijas bei taikyti naujus darbo metodus. Pastebėjau, kad asmenys, turintys intelekto negalią, dalyvaudami tarptautiniuose mokymuose bei veiklose tampa aktyvesni, kūrybingesni ir drąsesni. Tai ir motyvuoja mane pačią tobulėti bei gerinti Jaunuolių dienos centro lankytojų gyvenimo kokybę.

Irma ir Inga. Fotografija mums abiem – nenutrūkstamas kūrybinis procesas ir nauji iššūkiai. Mes kuriame tam, kad pasaulis būtų gražesnis, įdomesnis, spalvingesnis ir linksmesnis.

Turinys

1 dalis. Įvadas **05**

Autoriaus žodis 06

Simbolių žodynas 12

Aplinkos tvarumas ir atsakomybė už aplinką 15

Skaitmeniniai įrankiai 17

2 dalis. Prieš mobilumo veiklą **19**

Dalyvių atranka 20

Pasirengimas 27

Sveikata, sauga, taisyklių ir normų paisymas 33

Praktiniai aspektai – patarimai vadovams 35

Praktiniai aspektai – patarimai organizacijai 43

3 dalis. Mobilumo veikla **46**

Mokymosi tikslai 47

Mentorystė 50

Įgalinimas 56

Pažangos stebėjimas ir rezultatų vertinimas 58

Praktiniai aspektai – patarimai vadovams 60

Praktiniai aspektai – patarimai organizacijai 64

4 dalis. Po mobilumo veiklos **67**

Mokymosi rezultatų pripažinimas 68

Dalijimasis rezultatais organizacijoje 69

Dalijimasis rezultatais su kitomis organizacijomis ir visuomene 71

Praktiniai aspektai – patarimai vadovams 73

Praktiniai aspektai – patarimai organizacijai 75

5 dalis. Epilogas **77**

Autoriaus žodis 78

Duomenų apsauga 80

Literatūros sąrašas 82

„Sclera“ simboliai 84

Priedai **85**

1 dalis.

Įvadas

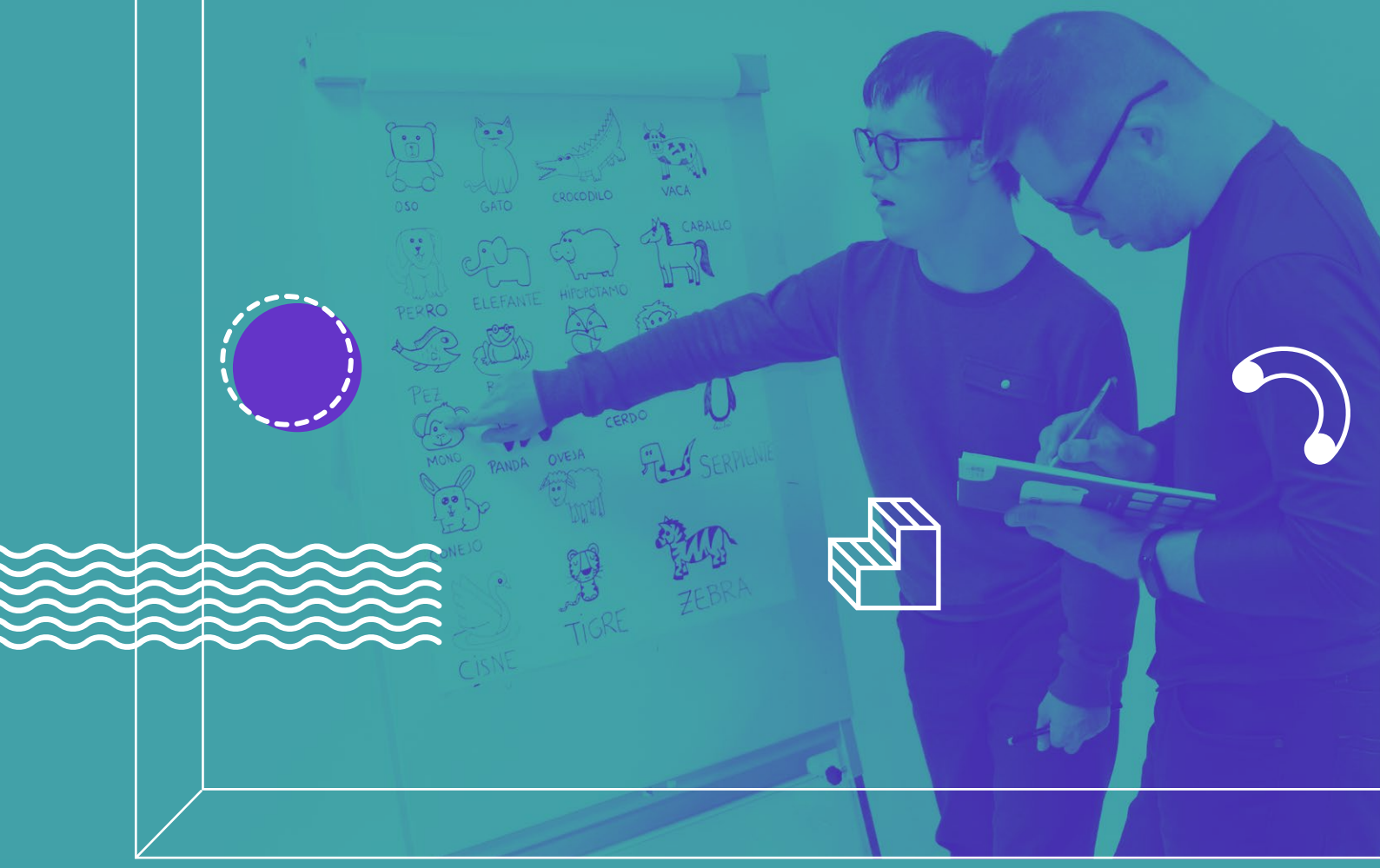

Autoriaus žodis

Sveiki, mano vardas Jonas.

Susipažinkime!

Aš – žmogus, turintis svajonių, idėjų.
Noriu būti naudingas ir reikalingas.

Mano amžius nėra svarbus.

Galiu būti mokinys, studentas, jaunas žmogus
ar suaugęs asmuo.

Tai aš!

Aš turiu sunkumų ir mažiau galimybių nei mano bendraamžiai.

Aš priklausau šioje piktogramoje pažymėtai asmenų grupei.

Turiu pažinimo, elgesio ir emocijų sutrikimų.

Oficialiai mano negalia vadinama sutrikusio intelekto negalia.

Manyčiau, ši negalia yra mažiausiai pažįstama aplinkiniams.

Todėl ji truputį baugina.

Turiu intelekto negalią, taigi man sunkiau suprasti informaciją ir išmokti naujų įgūdžių nei kitiems žmonėms.

Tai truputį apsunkina mano gyvenimą. Man dažnai reikia paramos mokantis ar dirbant. Yra dalykų, kurie gali palengvinti mano gyvenimą. Pavyzdžiui, informacija lengvai skaitoma kalba.

Kai kurie žmonės mano negalią vadina mokymosi sunkumais.

Žodis „negalia“ man nelabai patinka. Aš rinkčiausi žodį „sunkumai“.

Kaip ir kiekvienas žmogus, turiu stiprybių ir silpnybių. Džiaugiuosi, kad galiu aiškiai įvardyti savo stiprybes ir silpnybes. To man reikėjo mokytis, bet dabar šis gebėjimas – mano atspirties taškas, kad judėčiau į priekį.

Kuo geriau pažįstu save, tuo geriau jaučiuosi šalia kitų.

Aš nebijau atvirai kalbėti apie savo sunkumus.

Gal todėl ir šalia manęs esantys žmonės jaučiasi patogiai.

Aš išmokau svarbiausią pamoką – stiprinti savo stiprybes ir didinti savo galimybes.

Šiek tiek apie mane

- Aš turiu šeimą, draugų ir katę.
- Labai mėgstu ledus.
- Turiu svajonių.
- Norėčiau įgyti specialybę ir susirasti darbą.
- Noriu daryti tai, kas mane „veža“.
- Man dažnai reikia pagalbos. Bet ši pagalba turi atitikti mano poreikius, tai yra jos neturi būti nei per daug, nei per mažai.
- Aš turiu teisę pats priimti sprendimus ir noriu, kad aplinkiniai šią teisę gerbtų. Man svarbu, kad kiti už mane nespręstų, ką aš galiu ar ko negaliu, ko noriu ar nenoriu.

Daugiau apie mano baimes

- Man sunkiai sekasi mokytis tokiais būdais ir tokiu tempu, kaip daugumai mano bendraamžių. Galbūt todėl iš anksto bijau visko, kas susiję su mokymusi.
- Visada galvoju, kad kiti yra geresni už mane, todėl nedrįstu imtis iniciatyvos.
- Noriu būti aktyvus dalyvis, o ne pasyvus stebėtojas, bet dažniausiai nerandu būdo, kaip galėčiau aktyviai dalyvauti.

Ir dar šiek tiek apie mane

Man sunku skaityti ir suprasti oficialius, daug rašytinės informacijos turinčius tekstus. Taigi remdamasis savo ir savo draugų patirtimi aš paruošiau šį vadovą savo bendraamžiams, draugams, vadovams, mokytojams, dėstytojams, globėjams ir tiems, kurie yra šalia manęs – nori mane geriau pažinti ir mokytis drauge su manimi.

Šį vadovą rašiau remdamasis savo patirtimi ir padedamas su manimi dirbančių specialistų.

Aš esu patyręs programos „Erasmus+“ mobilumo veiklų dalyvis.

Dalyvavau tarptautinio mokymosi aplinkoje. Studijavau neįgaliųjų teisių konvenciją.

Išsirinkau vieną teisę, kuri man buvo svarbi, ir tapau šios teisės ambasadoriumi.

Sukūriau filmuką apie šią teisę ir pristačiau savo požiūrį tarptautiniame susitikime, kuris vyko Latvijoje.

Štai keletas mano ir mano draugų kurtų filmukų:

https://www.youtube.com/watch?v=x_R9hO7vh1k

https://www.youtube.com/watch?v=R650RQmbcbY

Šie filmukai lengvai prieinami internete, ir aš džiaugiuosi, kad jie surinko daug peržiūrų. Vadinasi, žmonės mokosi iš manęs ir kartu su manimi.

Šiuo metu dalyvauju strateginių partnerysčių projekte „Įtraukioji skaitmeninė akademija“ ir testuoju mokytis skirtą interneto platformą, kurioje sutrikusio intelekto asmuo gali išmokti planuoti ir kontroliuoti savo biudžetą.

Man tai svarbu, nes aš sunkiai suprantu pinigų vertę.

Stebėkite projekto eigą https://sites.google.com/view/inclusivedigitalacademy – čia greitai bus paskelbta lengvai skaitoma ir lengvai suprantama skaitmeninio mokymosi platforma.

Šis vadovas skirtas visiems, kurie nori išbandyti „Erasmus+“ mobilumo veiklas.

Jį lengva skaityti ir suprasti. Jis padės individualių sunkumų turinčiam asmeniui aktyviau ir kokybiškiau dalyvauti Europos Sąjungos programoje „Erasmus+“.

Man lengviau suprasti tokį tekstą.

O specialistai geriau supras, ko reikia man – asmeniui, turinčiam individualių sunkumų.

Kiekvienam neįgaliam asmeniui reikia labai individualios ir tikslinės pagalbos, bet universalus patarimas, skirtas visiems šalia neįgalaus asmens esantiems, – nematykite mano negalios – matykite mano galias ir stiprybes.

Tik taip mes kartu galime pasiekti labai daug.

Kodėl šis vadovas svarbus man ir mano bendraamžiams bei kolegoms?

- Kad atrastume mokymosi džiaugsmą.
- Kad galėtume mokytis mums tinkamu būdu, tempu ir pritaikius neformaliojo mokymosi metodus.
- Kad jaustume esą lygiaverčiai ir turintys vienodas galimybes.
- Kad taptume aktyviais dalyviais, o ne pasyviais stebėtojais.
- Kad sustiprintume savo stiprybes.

Kodėl šis vadovas svarbus su manimi dirbantiems specialistams?

- Kad mokytojai, dėstytojai ir kiti specialistai patikėtų ir pasitikėtų individualių sunkumų turinčiu besimokančiuoju.
- Kad specialistai turėtų daugiau įrankių į mobilumo veiklas įtraukti mane ir mano bendraamžius.
- Kad aplinkiniai įvertintų mano stiprybes, pamatytų mano galimybes ir nebijotų pasitikėti manimi. Pasitikėjimas įpareigoja.

Ir dar...

- Kad būtų įgyvendinti lygybės, tolerancijos ir įtraukumo principai.
- Kad Europos Sąjungos (ES) programos būtų lanksčios ir prieinamos visiems.
- Kad įvairūs ir individualūs besimokančiųjų poreikiai būtų atliepti.

Man svarbus klausimas: įtrauktis ar integracija?

Integracija remiasi procesu, kai žmogus yra pritaikomas prie visuomenės, o įtrauktis reiškia visuomenės keitimo procesą, įtraukiant visus, neskirstant žmonių pagal jų išskirtinumus ar galią.

Kalbant apie mane ir kitus neįgalius žmones ypač svarbi yra įtrauktis.

Tikiuosi, kad šis vadovas padės inicijuoti ir įgyvendinti įtraukius mobilumo projektus.

Simbolių žodynas

Kaip skaityti šį vadovą?

Šiame vadove daug simbolių, lengvai suprantamų žemėlapių, diagramų ir mažai teksto.

Tai klausimų ir atsakymų rinkinys.

Tikiuosi mano patarimai ir mano patirtis bus naudinga kiekvienam skaitančiam šį vadovą.

Kad būtų lengviau jį suprasti, toliau nurodytas piktogramų žodynas.

Lengvai skaitomas ir lengvai suprantamas tekstas

Negalios rūšys: **judėjimo, pažinimo, mokymosi, elgesio, klausos ir regos** ir taip toliau.

Organizacija: mokykla, neformaliojo ugdymo įstaiga, neįgaliųjų organizacija ir panašiai.

Specialistai: mokytojai, dėstytojai, vadovai, socialiniai darbuotojai, globėjai, asmeniniai asistentai.

Aš labai mielai šiuos specialistus vadinčiau kolegomis.

Nes tik pakeitus požiūrį bendravimas tampa horizontalus ir lygiavertis.

Abi pusės geriau supranta, kad mokosi kartu – vieni iš kitų.

Klausimas – atsakymas.

Idėja / iniciatyva / puiki mintis / patarimas

Europos Sąjungos programa „Erasmus+“

Europos Sąjunga

Svarbu!

Įrašyti arba nupiešti

Mobilumas

Aplinkos tvarumas ir atsakomybė už aplinką

Svarbu būti atsakingam už aplinką.

Kaip saugoti aplinką įgyvendinant projektą?

Keliauti ekologišku transportu

Naudotis elektroniniais, o ne popieriniais bilietais.

Išmaniajame telefone paprasta kaupti visus su kelione susijusius elektroninius bilietus.

Rinktis elektroninius dokumentus, o ne popierinius.

Svarbu išsisaugoti savo mobiliajame prietaise ES skaitmeninį COVID pažymėjimą.

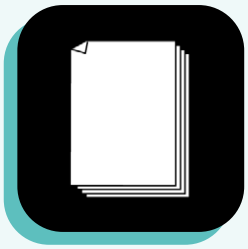

Mažiau naudoti popieriaus

Vengti vienkartinių indų

Rūšiuoti šiukšles

Taupyti elektrą

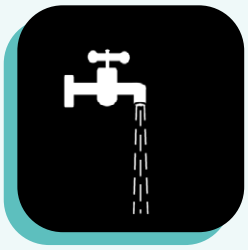

Taupyti vandenį

Lygios galimybės

Skaitmeniniai įrankiai

Rekomenduojama naudoti skaitmenines priemones ir mokymosi metodus, kuriais būtų papildyta fizinio mobilumo veikla bei pagerėtų bendravimas ir bendradarbiavimas įgyvendinant projektą.

Bendrauti, bendradarbiauti ir mokytis galima pasitelkus skaitmenines priemones.

Kaip į projektą įtraukti skaitmenines priemones ir metodus?

Bendrauti su užsienio partneriais galima nuotoliniu būdu.
Gera susitikti akis į akį su jau šiek tiek pažįstamais žmonėmis.

Rekomenduojama prieš mobilumo veiklas rengti nuotolinius susitikimus.

Elektroninis paštas – puikus įrankis keistis informacija ir dokumentais.
Rekomenduojama keistis mobilumo veiklos dokumentais per el. paštą.

Taip dokumentai bus lengvai pasiekiami ir draugiški aplinkai.

Mobilumo veikloms pasirengti TAU padės internetas.
Čia rasi svarbiausią informaciją apie šalį, kurioje vyks mobilumo veiklos.

Čia galėsi sustiprinti užsienio kalbos žinias ir įgūdžius.

Čia galėsi pasimokyti šalies, į kurią vyksti, kalbos.

Socialiniai tinklai – puikus informacijos šaltinis.
Rekomenduojama pamėgti priimančiosios organizacijos socialinio tinklo profilį, stebėti organizacijoje vykstančias veiklas: bus lengviau mobilumo veiklų metu pritapti ir suprasti, kas vyksta.

Rekomenduojama pasikviesti į draugus priimančiosios organizacijos kolegas: bus paprasčiau bendrauti ir greičiau sulauksi atsakymų į skubius klausimus ir susisieksi kilus netikėtai situacijai.

Rekomenduojama susipažinti su „Erasmus+“ interneto platformomis:

- „eTwinning“,
- EPALE,
- „School Education Gateway“,
- „European Youth Portal“,
- „EU Youth Strategy Platform“.

Čia galima rasti daug gerosios patirties pavyzdžių.

Čia galima pasidalyti savo sėkmės istorija.

2 dalis.

Prieš mobilumo veiklą

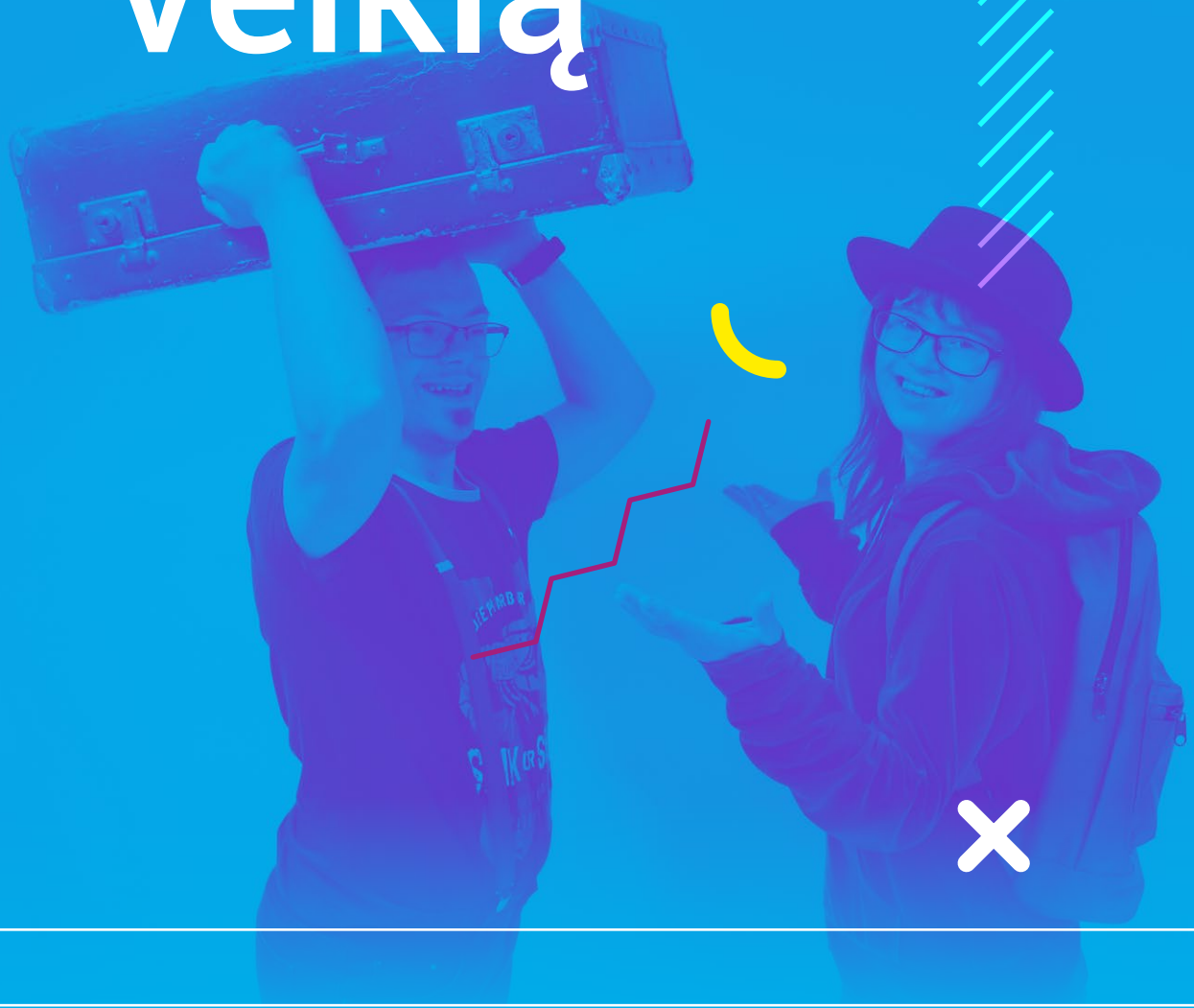

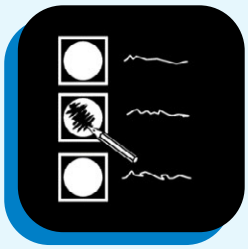

Dalyvių atranka

Dalyviai turi būti atrinkti taikant skaidrią, sąžiningą ir įtraukią atrankos procedūrą.

Su kokioms kliūtimis paprastai susiduriu aš?

Kvietimo (skelbimo) tekstas man yra nesuprantamas dėl daugelio priežasčių.

Pavyzdžiui:

- per mažas šriftas, nepakankamas kontrastas, jei aš turiu regėjimo sunkumų;
- skelbimų lenta man yra sunkiai prieinama, nes organizacijos, ugdymo įstaigos patalpos nėra visiškai pritaikytos mobilumo sunkumų turintiems žmonėms;
- skelbimas pakabintas per aukštai ir aš, sėdėdamas neįgaliojo vežimėlyje, negaliu jo perskaityti;
- skelbimo tekstas labai neaiškus ir man sunku jį suprasti, jei aš turiu pažinimo ir mokymosi sunkumų;
- skelbime nenurodytas kontaktinis asmuo, su kuriuo galiu pasikalbėti akis į akį ir išsakyti savo norus ir baimes;
- aš dažniausiai nepasitikiu savo jėgomis, taigi neišdrįsiu kreiptis, jei yra paskelbtas kvietimas; labai norėčiau, kad mane pastebėtų ir man asmeniškai pasiūlytų.

Man baisu pildyti ir dalyvio anketą:

- bijau padaryti klaidų, ir man neramu, kad dėl to manęs nepasirinks;
- bijau, kad pasirodysiu nepakankamai motyvuotas, nors neapsakomai noriu;
- bijau, nes man reikia pagalbos keliaujant;
- nežinau, ar anketa konfidenciali; norėčiau įrašyti, kad man reikia pagalbos vartojant vaistus ir susitvarkant tualete; man tai labai jautri tema, ir aš nenoriu, kad žmonės apie tai sužinotų.

Patarimai

- Rengiant skelbimą apie mobilumo veiklos dalyvių atranką svarbu įvertinti, ar šis skelbimas bus prieinamas ir suprantamas visiems.
- Prieinama informacija – tai informacija, kurią lengva rasti, perskaityti ir suprasti.

- Pirmoji kliūtis asmeniui, turinčiam sunkumų, – rasti informaciją, todėl svarbu apgalvoti, kaip ją ras kiekvienas potencialus dalyvis.
- Kai informacija randama – svarbu, kad ji būtų lengvai skaitoma. Skaitytojas turi lengvai suprasti, kur tekstas prasideda ir baigiasi. Šriftas ir informacija turi būti aiškūs, struktūra – logiška. Tekstas turi būti parašytas nesudėtingais žodžiais, trumpais sakiniais. Sumaketuotas palikus pakankamai erdvės, trumpomis eilutėmis, su nuotraukomis ar piktogramomis, kurios padeda skaitytojui suprasti turinį.
- Pažinimo ir mokymosi sunkumų turintys asmenys geriau supranta žodinę informaciją nei rašytinę, todėl labai svarbu užtikrinti ir žodinės informacijos prieinamumą. Galima įrašyti vaizdo įrašą – pasirinkti kitokį kvietimo formatą. Žodinės ir vaizdinės informacijos derinys – lengviausiai suprantamas ir geriausiai įsimenamas.
- Tikslinga sudaryti kontrolinį sąrašą ir patikrinti, ar skelbimo tekstas atitinka lengvai skaitomo teksto reikalavimus.

Kontrolinis sąrašas

Kai ruošiama lengvai skaitoma informacija, labai svarbu įvertinti šiuos aspektus:

- turinys,
- kalba,
- išdėstymas,
- vaizdumas.

Turinys

- Kokių sunkumų mano skaitytojas gali turėti?
- Ar galiu sutrumpinti informaciją?
- Ar tekstas prasideda pačia svarbiausia informacija?

Kalba

- Ar tekste vartoju paprastus žodžius?
- Ar yra žodžių, kuriuos reikėtų paaiškinti?
- Ar vartoju sinonimus, užuot kartojęs tą patį žodį?
- Ar tekste yra dviprasmių žodžių? Juos turiu pakeisti.
- Ar vartoju posakius ir metaforas? Jų reikėtų atsisakyti.
- Ar paaiškinu santrumpas?
- Ar vartoju abstrakčius žodžius, kuriuos reikėtų paaiškinti?
- Ar aišku, kas yra informacijos siuntėjas, o kas – gavėjas?
- Ar įtraukiu skaitmenis į tekstą? Ar jie svarbūs?

- Ar sakiniai aiškūs ir trumpi?
- Ar kiekvienas sakinys suteikia informacijos?
  Ar nėra nereikalingos, beprasmės informacijos?

Maketavimas

- Ar išdėstymas aiškus ir paprastas?
- Ar aišku, kur tekstas prasideda, o kur baigiasi?
- Ar pakankamai vietos tarp eilučių? Siūlomas ne mažesnis,
  kaip 1,5 eilutės dydžio tarpas.
- Ar eilutėse yra ne daugiau kaip 50–55 simboliai?
- Ar eilučių lūžiai teisingi?
- Ar tekstą lengva skaityti garsiai?
- Ar naudoju gerai žinomą šriftą?
  Siūloma: „Arial“, „Lucida Sans Unicode“, „Tahoma“, „Verdana“.
- Ar teksto dydis pakankamas? Siūloma rašyti 14, 16 arba 18 dydžio šriftu.
- Ar nenaudoju didžiųjų raidžių ir kursyvo?
- Ar puslapyje pakankamai erdvės ir tekstas nėra sugrūstas?

Paveikslėliai

- Ar paveikslėlius lengva suprasti?
- Ar paveikslėliai padeda skaitytojui suprasti tekstą?
- Ar aš galėčiau pridėti dar daugiau paveikslėlių arba simbolių?

Lengvai skaitomo ir lengvai suprantamo kvietimo pavyzdys

Čia rasite lengvai skaitoma ir lengvai suprantama kalba parašytą kvietimą mobilumo veiklos dalyviams.

Svarbu, kad būtų paryškinti svarbiausi kvietimo punktai.

Lengvai skaitomos ir lengvai suprantamos dalyvio atrankos anketos pavyzdys

Čia rasite pavyzdį, kaip galima sudaryti lengvai skaitomą ir lengvai suprantamą mobilumo veiklos dalyvio anketą.

Man patinka tokios anketos. Jas pildydamas nepatiriu įtampos. Paveikslėliai paaiškina tekstą, kurio nesuprantu. Man nereikia daug rašyti, pakanka tik pažymėti savo pasirinkimą.

Svarbu, kad aš galiu išreikšti savo norą, su projekto koordinatoriais pasikalbėti asmeniškai ir išsakyti tai, ko raštu negaliu paaiškinti.

Svarbu, kad manęs paklausia, ar noriu apie savo negalią informuoti kitus mobilumo veiklos dalyvius.

Skaitmeninės informacijos prieinamumas: kas tai?

Šiandien dauguma sukurtų programų ir skaitmeninių platformų neatitinka Europos Sąjungos prieinamumo standartų.

Labai svarbu, kad organizacijos tinklalapis būtų prieinamas kiekvienam.

Europos Sąjunga parengė interneto turinio prieinamumo gaires (WCAG) – https://www.w3.org/TR/2018/REC-WCAG21-20180605/.

Jose pateikiamos rekomendacijos, kaip padaryti interneto turinį labiau prieinamą platesniam neįgaliųjų ratui, įskaitant tokius kaip aš – turinčius regos, klausos, riboto judumo, kalbos, kognityvinių funkcijų sutrikimų, kurie jautresni šviesai, turi mokymosi sunkumų.

Šios gairės padės interneto turinį padaryti prieinamesnį įprastame ar planšetiniame kompiuteryje, mobiliajame prietaise.

Pasirengimas

Dalyviai turi būti tinkamai pasirengę praktiniams, profesiniams ir kultūriniams vizito priimančiojoje šalyje aspektams.

Pasirengimas turėtų būti organizuojamas bendradarbiaujant su priimančiąja organizacija (ir, prireikus, – su priimančiosiomis šeimomis).

Kalbinis parengimas

- Prieš prasidedant mobilumo veiklai verta sustiprinti savo užsienio kalbos žinias ir pasikartoti pagrindines primirštas sąvokas.
- „Erasmus+“ sukūrė kalbinio parengimo platformą OLS (angl. „Online Linguistic Support“) – https://app.erasmusplusols.eu.
- Anglų kalba paprastai galima susikalbėti visų Europos Sąjungos šalių oro uostuose, kavinėse, gatvėse. Didelis pagalbininkas – pagrindinių frazių žodynėlis. Verta išsisaugoti nuorodą į tokį žodynėlį, kad būtų lengva juo pasinaudoti kilus sunkumų. Žodynėlių galima rasti internete. Taip pat žodynėlį galima pasidaryti pačiam. Tuomet lengviau įsimenamos frazės ir juo paprasčiau naudotis. Lengvai skaitomo žodynėlio pavyzdį galima rasti čia. Labai patogu korteles susikarpyti ir susidėti į vizitinių kortelių dėklą.

- Rekomenduojama pasimokyti šalies kalbos, išmokti nors pagrindines frazes:
  - „labas“,
  - „ačiū“,
  - „prašau“,
  - „padėkite man“,
  - „viso gero“ ir panašiai
    Pagrindinių Europos Sąjungos šalių kalbų frazių žodynėlių galima rasti internete.

Kaip galiu pasirengti mobilumo veiklai?

- Išsiaiškinti, kuo ypatinga šalis, kurioje vyks mobilumo veikla. Tai galima padaryti nuotoliniu būdu. Ką reikėtų sužinoti?
  - Šalies geografinę padėtį: kiek ji nutolusi nuo Lietuvos, kiek didesnė ar mažesnė už Lietuvą, kiek gyventojų gyvena, kas yra sostinė, kokiame mieste vyks mobilumo veikla, kuo ypatingas šis miestas.
  - Šalies nacionalinius ypatumus: kokia kalba bendrauja tos šalies žmonės, koks jų tradicinis maistas, įsivertinti, ar jis patinka, kokios yra tradicinės šventės, gal jos vyks mobilumo veiklos metu.
  - Klimatas. Koks bus oras šalyje, kai vyks mobilumo veikla, kokius drabužius reikia pasiruošti, ką reikia nusipirkti prieš kelionę.

- Mobilumo veiklos metu tapsi savo šalies ambasadoriumi. Ką padaryti patariama?
  - Parengti įdomų prisistatymą, nes žmonės norės susipažinti.
    Svarbu mobiliajame telefone turėti savo, savo šeimos, savo augintinio, pomėgio nuotraukų. Tai padės lengviau palaikyti pokalbį su mažai pažįstamu žmogumi. Jei TAU sunku kalbėti, parenk nuoseklų ir lengvai suprantamą prisistatymą. Čia gali rasti pavyzdį, kuris padės jį parengti.
    Kad prisistatymas būtų visada po ranka (pavyzdžiui, tavo kišenėje), galima jį atsispausdinti ir susidėti į vizitinių kortelių dėklą.
  - Parengti savo šalies pristatymą. Būtų puiku, jei rastum gražų filmuką ar parinktum gražių nuotraukų su Lietuvos gamta, istorija, tradicijomis. Gali išmokti ar internete rasti keletą lietuviškų šokių, dainų, žaidimų, kuriuos galėtum parodyti ir išmokyti kitų šalių dalyvius.

Pavyzdys

- Įsitikinti, ar atsakingas darbuotojas TAVE apdraudė, ir išsiaiškinti visas draudimo sąlygas.
- Su atsakingu darbuotoju aptarti TAVO teises ir pareigas bei pastudijuoti Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją.
- Sudaryti daiktų, kuriuos pasiimsi į kelionę, sąrašą. Pagalbos rasi čia.

Svarbu – pasirengimo sąrašas

- [ ] Asmens tapatybės dokumentas (pasas arba ID kortelė)
- [ ] Bilietai
- [ ] Draudimas
- [ ] Viza (jei reikia)
- [ ] ES skaitmeninis COVID pažymėjimas
- [ ] COVID testas (jei reikia)
- [ ] Mobilumo veiklos sutartis

Siunčianti organizacija

Tai organizacija, kuri visą mobilumo veiklos laikotarpį globoja jos dalyvį.

Šios organizacijos atsakomybės

- Skiria atsakingą darbuotoją, kuris rūpinasi ir lydi TAVE visos mobilumo veiklos metu.
- Padeda pasiruošti mobilumo veiklai.
- Atsako į visus TAVO klausimus.
- Padeda pasirūpinti TAVO kelionės dokumentais ir bilietais.
- Padeda išspręsti visus kilusius sunkumus.
- Pasirūpina, kad būtų sudaryta mobilumo veiklos sutartis.

Priimančioji organizacija

Tai organizacija, kurioje vyks mobilumo veikla.

Šios organizacijos atsakomybės

- Skiria atsakingą darbuotoją.
- Pieš prasidedant mobilumo veiklai atsiunčia informacinį paketą, kuriame yra visa su ja susijusi informacija.
- Atsako į visus TAVO klausimus.
- Sudaro TAU mobilumo veiklos tvarkaraščius.
- Organizuoja mobilumo veiklą.
- Padeda TAU visos mobilumo veiklos metu.

Svarbu, jei reikia iš anksto informuoti priimančiąją organizaciją

- Apie TAVO negalią ir su tuo susijusius sunkumus.
- Apie TAU būtiną sustiprintą globą.
- Apie TAVO vartojamus vaistus.
- Apie TAVO alergijas.
- Apie TAVO specialiąją dietą.
- Apie TAVO poilsio režimą.

Sveikata, sauga, taisyklių ir normų paisymas

Svarbu nepamiršti apsidrausti

Kelionių draudimas būtinas visada, kai išvyksti iš Lietuvos.

Reikia pasvarstyti ir pasirinkti geriausius draudimo įmonių pasiūlymus, išsirinkti tinkamą draudimo paketą.

Kartu su atsakingu siunčiančiosios organizacijos darbuotoju įvertink ir pasirink:

- ☐ nelaimingų atsitikimų draudimą, suteikiantį draudimo apsaugą patyrus traumų, neįgalumą, o TAU mirus – išmoką artimiesiems;
- ☐ civilinės atsakomybės draudimą, kuris atlygintų TAVO kitiems asmenims padarytą žalą, pavyzdžiui, jei netyčia numestum kito besimokančiojo kompiuterį ir jį sudaužytum;
- ☐ bagažo praradimo draudimą, kuris kompensuotų prarasto, sugadinto arba vėluojančio bagažo nepatogumus;
- ☐ kelionės nutrūkimo draudimą, kuris atlygintų žalą, patirtą dėl atšauktos arba atidėtos kelionės.

Pigiausias, greičiausias ir patogiausias kelionių draudimas – internetu!

Saugos instruktažai

Svarbu pasikartoti ir atnaujinti saugos bei pirmosios pagalbos teikimo žinias. Svečioje šalyje gali kilti kliūčių mėginant iškviesti pagalbą, todėl verta pasikartoti:

- kaip saugiai keliauti;
- kaip vengti gaisro ir elgtis kilus gaisrui;
- kaip elgtis susidūrus su piktu ir agresyviu žmogumi;
- kaip padėti draugui susižeidus.

Praktiniai aspektai – patarimai vadovui

Tai svarbi dalis ir svarbūs patarimai darbuotojui, kuris mobilumo veiklos metu bus šalia manęs.

Mokantis kartu su manimi labai svarbu suprasti, kad „kuo paprasčiau – tuo geriau“.

Bendravimas

Tai mano parengta „Lengvos kalbos“ atmintinė

Kalbėti paprastai nėra lengva: kartais gali būti labai sunku sumažinti informacijos kiekį. Lengvai kalbai įvaldyti reikia praktikos! Keletas patarimų – toliau.

- Svarbu sukurti gerą atmosferą pokalbiui, kad dalyvis pajustų, jog yra vertinamas, pripažintas ir svarbus. Pagarba, pripažinimas ir įvertinimas – labai svarbūs bendravimo elementai.
- Svarbu su visais dalyviais elgtis vienodai. Sustiprinta pagalba mažiau galimybių turinčiam dalyviui turėtų būti „nematoma“. Tą galima pasiekti visą mokymosi ir veiklos medžiagą parengus pagal individualius mažiau galimybių turinčio dalyvio poreikius. Tada, tikėtina, ji tiks visiems. Veiklos tvarkaraštį su piktogramomis tikrai supras visi.

- Labai svarbu, kad dalyviai nebūtų skirstomi į „normalius“ ir „kitokius“. Aš dažnai esu priskiriamas prie „kitokių“. Manęs tai jau neskaudina, bet, manau, turėtume keisti šį požiūrį.
- Aktyvus klausymasis – svarbus, mat tai vienintelis būdas sužinoti, ko nori pašnekovas. Projekto metu pokalbiui ir refleksijai reikia skirti laiko. Puiku, jei galima rasti laiko individuliai reflektuoti su dalyviu, turinčiu pažinimo, elgesio ir emocijų sunkumų. Gali paaiškėti, kad kai kurias situacijas dalyvis supranta klaidingai.
- Projekto veiklų metu rekomenduojama pasitelkti gestus, veido išraiškas, kūno kalbą, paveikslėlius, simbolius ir piktogramas turiniui perteikti.
- Kalbėkite lėtai ir aiškiai.
- Turinį dažnai kartokite. Tai galima daryti skirtingu laiku ir skirtingomis formomis. Pavyzdžiui, saugos instruktažą galima tiesiog perskaityti, bet galima parodyti filmuką, paprašyti dalyvių suvaidinti nelaimingo atsitikimo sprendimo sceną.
- Viena idėja – vienas sakinys. Pateikite tik vieną idėją ar mintį ir vienu sakiniu. Sakinys paprastai turėtų būti ne daugiau kaip 15 žodžių.
- Būkite kantrūs ir skirkite laiko, leiskite mažiau galimybių turinčiam dalyviui neskubėti.

Praktiniai supaprastintos kalbos pavyzdžiai

1. **Vartokite paprastus žodžius!**

Apgailestauju, turiu pranešti, kad Tavo paraiška nepatvirtinta.
Turi galimybę papildyti paraišką ir pateikti ją kito kvietimo metu.

Liūdna, bet Tavęs neatrinko dalyvauti projekte. Ruoškis ir bandyk kitą rudenį.

2. **Naudokite žodžius, kurie ką nors tiksliai apibūdina.**

Viešasis transportas.

Autobusas, traukinys, taksi.

3. **Vartokite tik žinomus žodžius. Venkite vartoti svetimybes.**

Dabar bus sklaidos *vorkšopas*.

Dabar atliksime praktinį darbą. Kursime filmuką.

4. **Paaiškinkite sunkius žodžius.**

Profesinė reabilitacija.

Ponas Jonas dirbo statybose. Jis patyrė rimtą avariją ir, gali būti, nevaikščios. Dabar jis nori įgyti kitą profesiją, dirbti darbą, pritaikytą žmogui, sėdinčiam neįgaliojo vežimėlyje. Toks mokymasis vadinamas profesine reabilitacija.

5. **Visada vartokite tuos pačius žodžius daiktams ar veiksmams apibūdinti. Pavyzdžiui, kai kalbate apie vaistus.**

Venkite tą patį daiktą kaskart apibūdinti skirtingais žodžiais, pavyzdžiui, „vaistai“, „tabletės“, „piliulės“, „lašiukai“, „kapsulės“, „medikamentai“.

Visada vartokite tą patį žodį.

6. Vartokite trumpus žodžius. Supaprastinkite sudėtingus.

Sociokultūrinis mokymasis.

Socialinis ir kultūrinis mokymasis.

7. Venkite santrumpų.

Pvz.

Pavyzdžiui

8. Vartokite aktyvius žodžius, venkite pasyvių.

Ar rytoj mums bus suteiktas leidimas?

Ar rytoj gausime leidimą?

9. Venkite sakinių su tariamąja nuosaka, pavyzdžiui, „galėtų“, „turėtų“, „būtų“.

Rytoj galėtume paruošti pristatymą.

Rytoj ruošime pristatymą.

10. Vartokite pozityvią kalbą. Venkite negatyvios, tai yra jei įmanoma, venkite žodžio „ne“.

Aš Tau nedraudžiu.

Aš Tau leidžiu.

11. Venkite perkeltinės kalbos.

Mama gegutė.

Mama, kuri atsisakė auginti savo vaiką.

12. Rašykite trumpus sakinius. Geriau turėti daug trumpų sakinių nei vieną ilgą.

Jei pasakysi, ko nori ar ko tikiesi iš manęs, mielai galėsiu padėti.

Aš Tau padėsiu. Tik paprašyk.

13. Vartokite paprastas sakinių konstrukcijas, kuriose aiškiai išsiskirtų, kas ir ką daro.

Kitą savaitę planuojame nebūti namuose, norėtume išvykti atostogų į pietinę Italijos dalį.

Aš ir Jonas važiuosime atostogauti į Italiją nuo liepos 1 iki 10 dienos.

14. Kalbėkite tiesiogiai su asmeniu (skaitytoju).

Rytoj bus balsavimas.

Balsuoti gali rytoj.

Įtraukioji kalba

Niekada nesuklysite, jei vartosite įtraukiąją kalbą. Įtraukioji kalba – tai kalba, kuria siekiama išvengti žmonių įžeidimo ar žeminimo. Tokia kalba padeda sukurti saugią ir atvirą aplinką, kurioje visi bendraujantieji žino, kad į pašnekovą nebus žiūrima iš aukšto dėl to, kad jis yra toks, koks yra. Tai abipusės pagarbos kalba.

Kalbėdami apie asmenį, turintį negalią, pirmiausia turėtumėte nurodyti žmogų, o ne negalią. Pavyzdžiui, neturėtumėte sakyti „aklas“, turėtumėte sakyti žmogus, turintis regėjimo (matymo) sunkumų.

Labai svarbu žinoti, kad jei žmogus turi vieną negalią, dar nereiškia, kad ir kitų. Pavyzdžiui, jei žmogui sunku kalbėti, tai nereiškia, kad jis turi ir klausos ar intelekto sutrikimų.

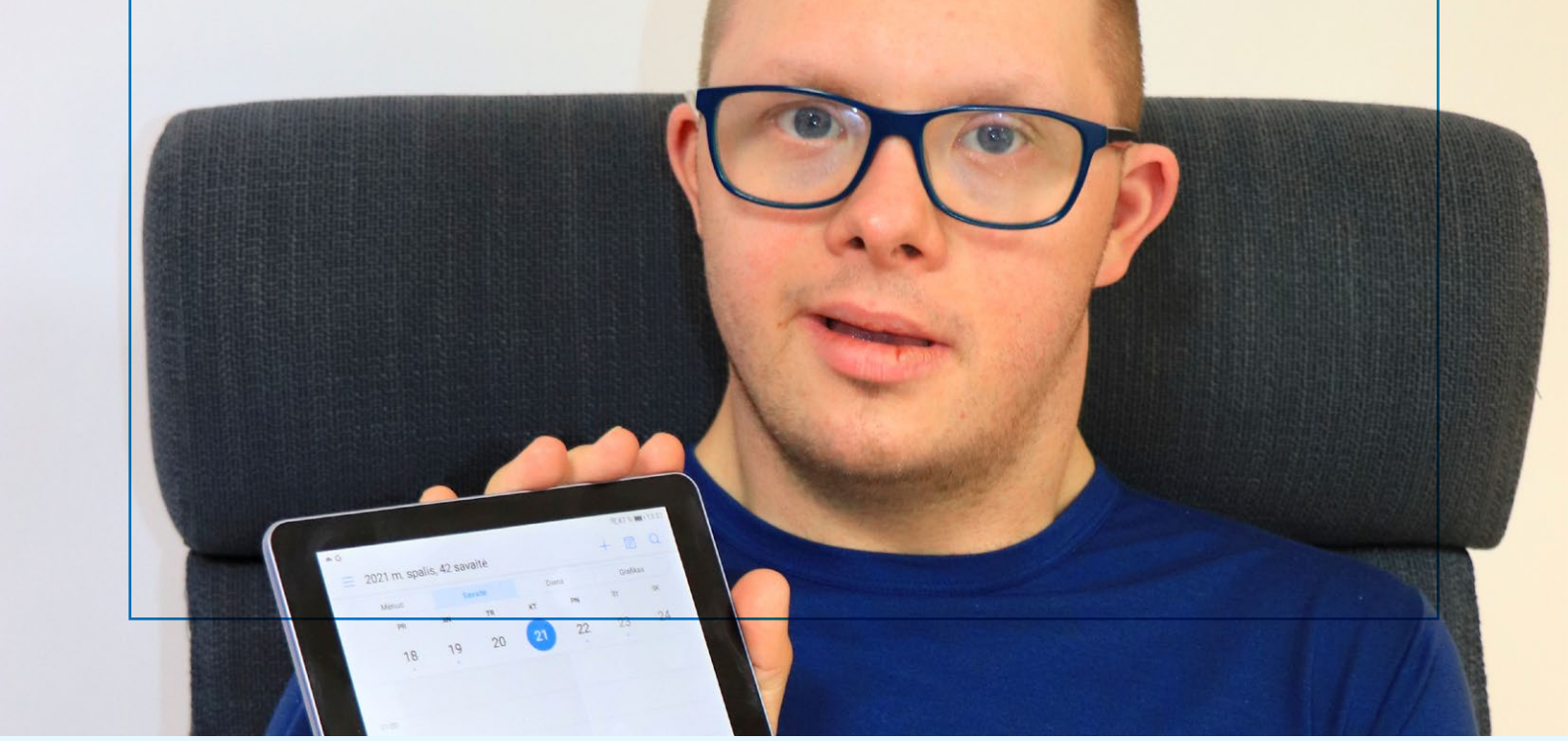

Rekomenduojama vengti stereotipų ir „etikečių“. Neįgalūs žmonės yra tokie pat, kaip visi, ir gali gyventi laimingą bei visavertį gyvenimą. Taigi norint pasidžiaugti žmogaus pasiekimais ar laimėjimais nederėtų sakyti, pavyzdžiui, „įveikę“ savo negalią. Kartais girdime tokių posakių kaip „išgyvenęs smegenų traumą“ ar „išgyvenęs insultą“. Turėtumėte sutelkti dėmesį į galias ir nemažinti žmogaus savivertės, tai yra neakcentuoti negalios, kai pateikiama būtinoji informacija. Pavyzdžiui, galite paminėti, kad jūsų kolega „skaito Brailio raštu“, užuot sakę, kad jis yra aklas. Kita vertus, negalia neturėtų būti „nepastebima“. Turėtumėte atvirai ir pagarbiai aptarti su negalia susijusius klausimus.

Mokymasis

- Sukurkite malonią darbo aplinką. Pirmiausia reikia parinkti pakankamai didelę, draugišką mokymosi erdvę su motyvacine dekoracija, pavyzdžiui, dalyvių profiliais, linkėjimais. Kad kiekvienas suprastų esąs laukiamas ir svarbus.
- Mokymosi erdvėse neturėtų būti kliūčių – jos turi būti lengvai prieinamos visiems.
- Vaizdinės medžiagos turėtų būti pakankamai, kad dalyviai jaustųsi saugūs ir žinotų visos dienos ar viso tarptautinio mokymosi ciklo eigą. Tai ypač svarbu autizmo spektro sutrikimų turintiems dalyviams, bet tikrai pravartu ir kitiems.

- Svarbu susitarti, kokie kreipiniai bus vartojami. Tą reikia padaryti, kad būtų išvengta tarpkultūrinių skirtumų. Yra žmonių, kurie turi daugiau nei vieną vardą, yra žmonių, kuriems patinka, kai į juos kreipiamasi ne tik vardu, bet ir pavarde, yra žmonių, kuriems reikia oficialių kreipinių – pavyzdžiui, nurodyti mokslo laipsnį. Tai būtina aptarti, kad bendravimas būtų malonus.Svarbu atkreipti dėmesį, kad kai kuriose šalyse mandagu į nepažįstamus žmones kreiptis daugiskaitos forma. Vis dėlto reikia nepamiršti, kad sutrikusio intelekto dalyviui tai gali būti nepriimtina, nes daugiskaitinį kreipinį jis gali suprasti, kaip kreipimąsi į daugiau nei vieną asmenį.
- Leiskite dalyviams patiems pasirinkti ir priimti sprendimus dėl mokymosi metodų, masto ir tempo.
- Parama ir pagalba turėtų būti teikiama, tik kai to prašoma.
- Leiskite dalyviams išsakyti savo idėjas, pateikti siūlymų, pasidžiaugti savo pasiekimais viešai. Tai svarbus mokymosi rezultatų pripažinimo etapas.
- Jei dalyvis turi kalbos ir kalbėjimo sunkumų, svarbu rasti alternatyvių priemonių jo dalyvavimui užtikrinti. Atliekant žodines užduotis, savirefleksijoms galima naudoti koliažus, piešinius, diagramas, testus „Blob“ – dalyvis gali pažymėti, kaip jaučiasi, ką mano diskutuojama tema. „Blob“ testus rasite čia – https://www.innerdrive.co.uk/reviews/blob-tree/
- Jei dalyviai turi motorikos sunkumų, veiklas galima pritaikyti taip, kad daugiau būtų veikiama sėdint.
- Svarbu nepamiršti vaizdumo principo. Vaizdai turėtų būti pakankamai aiškūs, dideli, supaprastinti, kad būtų išvengta dviprasmybių ir interpretacijų. Vaizdai neturėtų reikalauti jokio papildomo aiškinimo.
- Mokymasis turėtų būti kiek įmanoma interaktyvesnis. Interaktyvumas padeda žmonėms, turintiems mokymosi ar intelekto negalią, likti susikaupusiems ilgesnį laiką.

- Vaidmenų žaidimai – puikus žinių įtvirtinimo metodas.
- Rekomenduojama visada mokymosi procesą pradėti ir baigti tuo pačiu ritualu, pavyzdžiui, pradžioje – linksmais linkėjimais vieni kitiems, o pabaigoje – linksmu vienas kito pagyrimu.
- Neskubėkite ir būkite kantrūs. Mažiau dažnai yra daugiau.

Praktiniai aspektai – patarimai organizacijai

„Erasmus“ kokybės standartai skatina organizacijas, gaunančias paramą pagal Programą, visiems dalyviams užtikrinti įtraukias ir vienodas mobilumo galimybes, aplinkos tvarumą ir skaitmeninį švietimą.

Organizacijai nėra lengva apsispręsti įtraukti mažiau galimybių turinčius dalyvius į mobilumo veiklą. Randame pasiteisinimų, matome kliūtis, o ne privalumus.

Kaip įsivertinti ir apsispręsti?

Siūloma atlikti vidaus auditą. Kartu su organizacijoje dirbančiais kolegomis ir besimokančiaisiais (labai rekomenduojama į darbo grupę įtraukti ir mažiau galimybių turinčius besimokančiuosius) atlikite organizacijos SSGG (stiprybių – silpnybių – grėsmių – galimybių) analizę – užpildykite lentelę. Ją užpildyti padės toliau esantys klausimai.

- **STIPRYBĖS** (tarptautinio mobilumo kontekste)
  - Kas organizacijoje daroma išskirtinai gerai įgyvendinant tarptautines mobilumo veiklas?
  - Ką besimokantieji įvardija kaip organizacijos stipriąsias puses?
  - Kuo didžiuojamės ir kokias mobilumo veiklas vykdant „širdis dainuoja“?

- **SILPNYBĖS** (tarptautinio mobilumo kontekste)
  - Dėl ko dažniausiai, kalbant apie tarptautines mobilumo veiklas, organizacija sulaukia nusiskundimų, nepasitenkinimo, kritikos?
  - Kur jaučiasi pažeidžiama?

- **GALIMYBĖS** (tarptautinio mobilumo kontekste)
  - Ką galima daryti geriau?
  - Kaip mažiau galimybių turinčių dalyvių įtraukimas pakeistų tarptautinio mobilumo veiklą?
  - Išvardykite mažiau galimybių turinčių dalyvių įtraukimo į mobilumo veiklas privalumus.
  - Kas gali keistis artimiausiu metu, kalbant apie mažiau galimybių turinčių besimokančiųjų įtrauktį?

- **GRĖSMĖS** (tarptautinio mobilumo kontekste)
  - Su kokiais iššūkiais organizacija susiduria šiuo metu vykdydama mobilumo veiklas?
  - Kur jaučiasi pažeidžiama?
  - Išvardykite mažiau galimybių turinčių dalyvių įtraukimo į mobilumo veiklas grėsmes.

Aptarkite gautus rezultatus ir paverskite grėsmes galimybėmis.

Įvertinkite, ar mums jau pažįstamas Jonas būtų galėjęs prisidėti prie šio leidinio savo patarimais ir gerosios praktikos pavyzdžiais, jei būtų Jūsų organizacijos mokinys.

3 dalis.

Mobilumo veikla

Mokymosi tikslai

Mokymosi tikslai turėtų būti sudaryti kartu su dalyvių grupe (jei tokia yra) ir (arba) asmeniškai su dalyviu.

Kaip ir visi kiti tikslai, mobilumo mokymosi tikslai turėtų būti sudaryti vadovaujantis SMART kriterijais.

Jonas paprastai pats užpildo tokią SMART tikslų formavimo atmintinę.

Pavyzdį galite atsisiųsti čia

SMART atmintinė

KO AŠ noriu?

AŠ _____

_____

KAIP įrodysi, kad įgyvendinai?

_____

_____

(skaitmuo)

KADA AŠ tai pasieksiu?

IKI

_____

_____

(data)

KAIP pasikeis mano gyvenimo kokybė?

AŠ _____

_____

Iš kur žinosi, kad pavyko?

AŠ _____

_____

Kai organizacija pradeda naudoti SMART atmintinę, besimokantiesiems reikia daugiau pagalbos. Bet su kiekviena patirtimi pagalbos poreikis mažėja. SMART atmintine sėkmingai naudojamės kasdienėse veiklose. Tai gera pagalbinė savivaldaus mokymosi priemonė.

Dalyviai, kuriems sunkiai sekasi skaityti ir rašyti, pasitelkę SMART atmintinę puikiai nupasakoja savo tikslus.

Pavyzdys

AŠ

noriu išmokti nusipirkti autobuso bilietą internetu

AŠ

pirksiu bilietus kasdien

- 1 mėn. labai padedant asistentui,
- 2 mėn. minimaliai padedant asistentui,
- 3 mėn. savarankiškai

IKI

kovo 31 d.

AŠ

būsiu mažiau priklausomas nuo aplinkinių

Kai be pagalbos nusipirksiu 10 bilietų, žinosiu, kad tikrai gebu

Mentorystė

Neįgalieji, dalyvaudami mokymosi procese, vis dar susiduria su didelėmis požiūrio, fizinėmis, teisinėmis, ekonominėmis, socialinėmis, sveikatos ir bendravimo kliūtimis.

Mobilumo veiklos paraiškoje galima suplanuoti ir gauti papildomos pagalbos, tai yra lydinčio asmens finansavimą.

Lydintis asmuo

Tai asmuo, lydintis mažiau galimybių turintį mobilumo veiklos dalyvį ar dalyvius, kad užtikrintų jų saugumą, teiktų jiems paramą ir pagalbą ir skatintų veiksmingą mokymąsi mobilumo veiklos laikotarpiu.

Svarbu, kad lydintis asmuo gerai pažinotų mobilumo veiklos dalyvį. Pagal poreikį lydintis asmuo gali lydėti grupę dalyvių, keletą dalyvių arba vieną dalyvį. Poreikį reikia aiškiai ir motyvuotai aprašyti paraiškoje.

Kaip pasirinkti lydintį asmenį

Puiku, jei lydintis asmuo gali būti siunčiančiosios organizacijos darbuotojas, gerai pažįstantis mobilumo veiklos dalyvį ar dalyvius. Visgi gali taip nutikti, kad neįgaliam dalyviui reikia specialiosios medicinos pagalbos ir lydinčio asmens, kuris tą pagalbą gebėtų suteikti.

Kartais tenka ieškoti ir rinktis lydintį asmenį iš išorės. Tokiu atveju patariama paskelbti atvirą kvietimą ir atsirinkti tinkamiausią kandidatą. Kandidatų galima paprašyti užpildyti paraišką. Paraiška suteikia galimybę pareiškėjui pagrįsti savo motyvaciją dalyvauti projekte, įrodyti kompetenciją ir tinkamumą, o siunčiančiajai organizacijai pasirinkti tinkamiausią kandidatą.

Su pareiškėjais galima organizuoti interviu. Svarbu, kad lydinčio asmens atrankos procese dalyvautų ir mobilumo veiklos dalyvis ar dalyviai. Interviu bus geras, jei jam bus pasiruošta iš anksto. Kontroliniame interviu sąraše naudinga užsirašyti svarbius klausimus ir pareiškėjo atsakymus – galima palyginti skirtingų pareiškėjų atsakymus pasibaigus interviu. Svarbu per pokalbį gauti kuo daugiau informacijos, kuri padėtų apsispręsti.

Lydintis asmuo turėtų būti:

- nebijantis prisiimti atsakomybės;
- galintis dirbti ir priimti sprendimus savarankiškai;
- patikimas;
- stropus;
- sąžiningas;
- pareigingas.

Siunčiančiajai organizacijai patariama sudaryti sutartį su lydinčiu asmeniu, kurioje būtų aiškiai numatytos kiekvienos šalies teisės, pareigos ir atsakomybės. Sutartį reikėtų sudaryti neatsižvelgiant į tai, ar lydintis asmuo yra organizacijos darbuotojas, ar – asmuo iš išorės.

Reikia nepamiršti ir lydinčio asmens draudimo.

Labai svarbus aspektas – lydinčio asmens ir mažiau galimybių turinčio dalyvio tarpusavio santykiai. Kad būtų užmegztas ryšys ir abi pusės geriau pažintų viena kitą, rekomenduojama pasirengimo laikotarpiu organizuoti neformalius susitikimus ir veiklą kartu.

Privatumas – dar vienas svarbus dalykas. Kuo daugiau pagalbos reikia dalyviui, tuo mažiau privatumo jis turės.
Kai kurie žmonės pageidauja, kad jiems būtų suteikta kuo mažiau pagalbos, nes jie nėra pasirengę prarasti savo privatumo. Kiekvieno dalyvio ir lydinčio asmens asmenines privatumo ribas labai svarbu aptarti dar pasirengimo laikotarpiu. Konfidencialumas ir asmens duomenų apsauga – svarbūs klausimai.

Siunčiančioji organizacija lydinčiam asmeniui turėtų pasiūlyti instruktažą ar mokymus. Svarbu, kad lydintis asmuo suprastų ir įvertintų galimas rizikas bei žinotų rizikos prevencijos priemones. Svarbiausi aspektai, kuriuos reikia įvertinti:

- galimi praktiniai sunkumai ir jų valdymas (pavyzdžiui, pavėlavimas į skrydį, pasiklydimas svetimame mieste);
- galimi asmeninės pagalbos sunkumai ir jų valdymas (pavyzdžiui, pagalba tualete ar duše);
- galimi tarpusavio santykių sunkumai ir jų valdymas (gali erzinti tam tikri asmens įpročiai, pavyzdžiui, nagų kramtymas);
- galimi veiklos (mokymosi) sunkumai ir jų valdymas (pavyzdžiui, per sunki užduotis dalyviui gali suerzinti ir nemotyvuoti);
- galimi konfliktai ir jų sprendimas.

Tinkamai pasiruošti svarbu, kad projektas būtų sėkmingas.

Parengiamieji vizitai

Parengiamieji vizitai galimi tik gavus veiklos finansavimą ir organizuojami prieš patvirtinto projekto mobilumo veiklas. Toks vizitas gali būti organizuojamas,
kad būtų geriau pasiruošta mažiau galimybių turinčių dalyvių mobilumo veikloms, norint pradėti dirbti su nauja priimančiąja organizacija arba pasirengti ilgalaikėms mobilumo veikloms. Dalyviai taip pat turi galimybę dar prieš pagrindinę mobilumo veiklą apsilankyti priimančiojoje organizacijoje.

Šių vizitų tikslas – įvertinti mažiau galimybių turinčio dalyvio galimybes dalyvauti mobilumo projekte, nustatyti, kokios pagalbos ir paramos jam reikės.

Sustiprinta mentorystė

Mentorystė apibūdinama kaip kito asmens, turinčio tokią pat patirtį, parama, skatinanti imtis iniciatyvos keistis, dalyvauti ir panašiai.

Sustiprinta mentorystė – tai papildoma pagalba mažiau galimybių turintiems dalyviams, jei jie negali savarankiškai įgyvendinti veiklos ir jiems nepakanka įprastos pagalbos. Jei mobilumo veikla vyksta mokymosi įstaigoje, pasiteisinusi praktika – kai mažiau galimybių turinčio dalyvio mentoriumi paskiriamas priimančiosios organizacijos mažiau galimybių turintis besimokantysis. Tokiu atveju kartu mokosi ir naujų kompetencijų įgyja abu. Mūsų herojus Jonas ne kartą buvo mentorius. Labai tuo didžiuojasi ir visada savo pareigas atlieka atsakingai. Ne veltui sakoma, kad geriausiai išmoksti mokydamas kitus.

Štai viena Jono sėkmės istorijų. Jonui nepatinka gaminti, o kai nepatinka, tai nelabai ir sekasi. Kartą Jonas gavo užduotį išmokyti mobilumo veiklos dalyvį Džen Luką iš Italijos kepti tradicinę duoną su česnakais. Tai buvo skaniausia kepta duona, kurią pagamino du mažiau galimybių turintys mobilumo veiklos dalyviai. Džiugu, kad dėl šio proceso abu jaunuoliai virtualiai draugauja iki šiol, nors mobilumo veikla vyko prieš trejus metus. Jie vienas kitą vadina „duonos draugais“.

Sustiprinta mentorystė – labai svarbi: ji sukuria glaudesnį ryšį. Tai garantuoja dalyvių palaikymą vykdant projekto veiklas, laisvalaikio ir kultūrinio pažinimo metu. Sustiprinta mentorystė suteikia galimybę dalyviams įgyti kuo daugiau autonomijos ir prisidėti prie sėkmingo projekto įgyvendinimo.

Jei nėra tokių galimybių, labai svarbu priimančiojoje organizacijoje turėti kontaktinį asmenį – mentorių, į kurį dalyvis visada galėtų kreiptis kilus klausimų ar nesklandumų.

Speciali finansinė parama

Programa „Erasmus+“ siūlo finansinės paramos priemones, kurios padėtų ir skatintų įtrauktį bei įvairovę. Kas finansuojama:

- institucijos išlaidos, susijusios su mažiau galimybių turinčių dalyvių mobilumo organizavimu;
- dalyvių išlaidos, tiesiogiai susijusios su mažiau galimybių turinčių dalyvių poreikiais ir juos lydinčiais asmenimis.

Šis finansavimas skiriamas mažiau galimybių turinčių dalyvių poreikiams padengti, suteikiant galimybę jiems dalyvauti vienodomis sąlygomis, kaip ir bendraamžiai. Speciali finansinė parama – tai, pavyzdžiui, sustiprintos globos, pritaikytos kelionės ir apgyvendinimo, asmeninės pagalbos arba specialaus tarpkultūrinio ar kalbinio pasirengimo išlaidos.

Organizacijoms rekomenduojama savo interneto svetainėje ir socialiniuose tinkluose pateikti aprašą, kad mažiau galimybių turintys dalyviai gali gauti papildomą paramą ir dotaciją mobilumo veiklai įgyvendinti.

Įgalinimas

Asmens su negalia įgalinimas – individualus ir nuolatinis procesas. Įgalinimas neturi nei pradžios, nei pabaigos, tai – nuolatinės pastangos. Įgalinimas vyksta žmonėms geriau suvokiant savo stiprybes ir silpnybes bei ugdant naujus gebėjimus. Individualaus įgalinimo esmė – perėjimas iš pasyvios būklės į aktyvią.

Jonui, kaip mažiau galimybių turinčiam mobilumo veiklos dalyviui, labai svarbu, kad mobilumo veiklos metu būtų atsižvelgta į toliau išvardytus aspektus.

- **Individualų Jono gebėjimų lygmenį.**

Svarbu, kad mobilumo veikla skatintų Jono pasitikėjimą savimi, savęs priėmimą, socialinį suvokimą, gebėjimą būti svarbia dalimi priimant sprendimus. Svarbu, kad mobilumo veiklos tikslai atitiktų Jono asmeninius tikslus.

- **Grupinį Jono įgalinimo lygmenį.**

Svarbu, kad mobilumo veikla užtikrintų mobilumo veiklos dalyvių savipagalbos ir drąsinimo priemones. Grupė – puiki kritinio sąmoningumo ugdymo, savitarpio pagalbos priemonė. Grupės idealiai tinka individualiam įgalinimui skatinti: čia gaunama socialinė ir emocinė parama, įgyjami

veiklai ir mokymuisi būtini įgūdžiai. Kitų žmonių parama padeda geriau suvokti savo stiprybes ir ribas. Svarbu, kad grupėje būtų bent vienas asmeniui reikšmingas arba artimas asmuo.

- **Bendruomeninį Jono įgalinimo lygmenį.**

Svarbu, kad mobilumo veikla suburtų visus dalyvius siekti bendro tikslo. Svarbu, kad neįgalus dalyvis jaustųsi svarbia projekto dalimi. Būti atsakingam ir įtrauktam į visas projekto veiklas reiškia ugdyti gebėjimą veikti kartu su kitais. Bendruomenės jausmas moko žmones priimti sprendimus grupėje, spręsti bendras problemas, mobilizuoti išteklius. Įsitraukę dalyviai patys kartu kuria įtraukią aplinką, formuluoja ir išsikelia tikslus, renkasi priemones jiems pasiekti, vertina rezultatus.

Dar vienas svarbus įgalinimo aspektas – aiškūs dalyvių vaidmenys. Mažiau galimybių turintis dalyvis turi aiškiai žinoti, ko iš jo tikimasi. Apie lūkesčius dalyviui ir paties dalyvio lūkesčius svarbu diskutuoti jau pasirengimo etape. Projektą įgyvendinant, svarbu pasitikrinti, ar visi jaučiasi vienodai, o projekto pabaigoje – įvertinti, ar abiejų pusių (tiek dalyvių, tiek organizatorių) lūkesčiai pasiteisino. Pateisinti lūkesčiai suteikia pasitikėjimo.

> „Pernelyg daug kas iš mūsų neįgyvendina savo svajonių, paprasčiausiai dėl to, kad leidžia baimei mus nugalėti.“
> (Lesas Brownas)

Geresnių veiklos rezultatų pasiekia tos komandos, kuriose vyrauja pasitikėjimas. Svarbu pademonstruoti mažiau galimybių turinčiam mobilumo veiklos dalyviui, kad tikite ir pasitikite juo. Tai nėra sunku: galima pasidžiaugti dalyvio indėliu ar pažanga, nusiųsti palaikymo dovanėlę, asmeniškai pagirti. Į asmenį orientuotas požiūris (angl. „person-centred approach“) – vienas svarbiausių sėkmės rodiklių.

Pažangos stebėjimas ir rezultatų vertinimas

Stebėjimas – procesas, kurio metu tikrinama, kas yra padaryta. Organizacija turi sistemingai stebėti mobilumo veiklą, rinkti informaciją ir įsitikinti, kad veikla vyksta pagal planą, kad kryptingai siekiama išsikeltų tikslų ir tinkamai naudojami ištekliai. Už stebėjimo procesą paprastai atsakinga projekto administravimo komanda.

Vertinimas – lyginimas to, kas buvo numatyta, su tuo, kas vyksta arba vyko. Tikslinga vertinti viso projekto ir mobilumo procesą atskirai. Be to, labai svarbu įvertinti ir išmatuoti rezultatus bei pokytį, tai yra nustatyti, kiek projektas padėjo išspręsti poreikių analizės iškeltą problemą. Už vertinimo procesą paprastai atsakinga projekto įgyvendinimo komanda ir patys mobilumo veiklos dalyviai.

Įgyvendinant projektą, visą jo laikotarpį, rekomenduojama matuoti šiuos rodiklius:

- kiek projektas pasiekė iškeltus tikslus;
- kiek mobilumo veikla kokybiška ir atitinka besimokančiųjų poreikius;
- kokie pokyčio įrodymai.

Matuoti rezultatus turėtų būti smagu.

Svarbu, kad kiekvienas dalyvis įsivertintų save, savo pažangą ir pokytį.

Mažiau galimybių turinčiam dalyviui svarbu realiai matyti daromą pažangą ir artėjimą link tikslo pamažu. Mažus pasiekimus fiksuoti taip pat labai svarbu. Tai tarsi paskatinimas siekti didesnių laimėjimų.

Jonui labai patinka jo organizacijos, Jaunuolių dienos centro, sukurtas tikslų išsikėlimo ir įsivertinimo įrankis. Paprastai Jonas, padedant projekto koordinatoriui, daug kalba ir išgrynina tikslus bei uždavinius, po to juos įsivertina.

Tai vieno iš Jono projektų rezultatų įsivertinimo pavyzdys:

Pavyzdį galite atsisiųsti čia

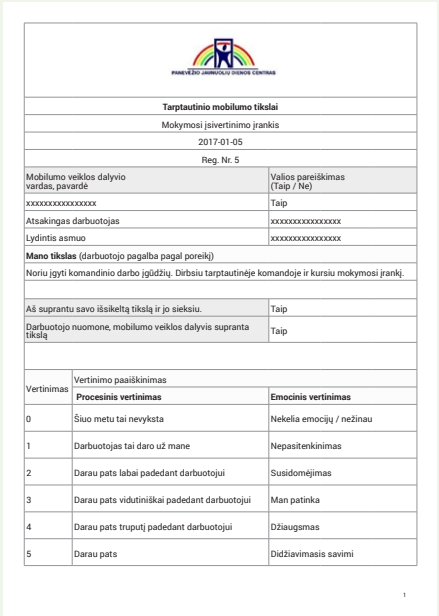

Tarptautinio mobilumo tikslai	
Mokymosi įsivertinimo įrankis	
2017-01-05	
Reg. Nr. 5	
Mobilumo veiklos dalyvio vardas, pavardė	Valios pareiškimas (Taip / Ne)
xxxxxxxxxxxxxxx	Taip
Atsakingas darbuotojas	xxxxxxxxxxxxxxx
Lydintis asmuo	xxxxxxxxxxxxxxx
Mano tikslas (darbuotojo pagalba pagal poreikį)	
Noriu įgyti komandinio darbo įgūdžių. Dirbsiu tarptautinėje komandoje ir kursiu mokymosi įrankį.	
Aš suprantu savo išsikeltą tikslą ir jo sieksiu.	Taip
Darbuotojo nuomone, mobilumo veiklos dalyvis supranta tikslą	Taip

Vertinimas	Vertinimo paaiškinimas	
	Procesinis vertinimas	**Emocinis vertinimas**
0	Šiuo metu tai nevyksta	Nekelia emocijų / nežinau
1	Darbuotojas tai daro už mane	Nepasitenkinimas
2	Darau pats labai padedant darbuotojui	Susidomėjimas
3	Darau pats vidutiniškai padedant darbuotojui	Man patinka
4	Darau pats truputį padedant darbuotojui	Džiaugsmas
5	Darau pats	Didžiavimasis savimi

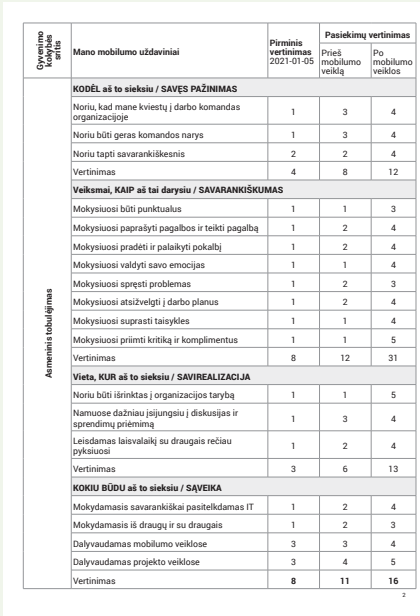

Gyvenimo kokybės sritis	Mano mobilumo uždaviniai	Pirminis vertinimas 2021-01-05	Pasiekimų vertinimas: Prieš mobilumo veiklą	Pasiekimų vertinimas: Po mobilumo veiklos
Asmeninis tobulėjimas	**KODĖL aš to sieksiu / SAVĘS PAŽINIMAS**			
	Noriu, kad mane kviestų į darbo komandas organizacijoje	1	3	4
	Noriu būti geras komandos narys	1	3	4
	Noriu tapti savarankiškesnis	2	2	4
	Vertinimas	4	8	12
	Veiksmai, KAIP aš tai darysiu / SAVARANKIŠKUMAS			
	Mokysiuosi būti punktualus	1	1	3
	Mokysiuosi paprašyti pagalbos ir teikti pagalbą	1	2	4
	Mokysiuosi pradėti ir palaikyti pokalbį	1	2	4
	Mokysiuosi valdyti savo emocijas	1	1	4
	Mokysiuosi spręsti problemas	1	2	3
	Mokysiuosi atsižvelgti į darbo planus	1	2	4
	Mokysiuosi suprasti taisykles	1	1	4
	Mokysiuosi priimti kritiką ir komplimentus	1	1	5
	Vertinimas	8	12	31
	Vieta, KUR aš to sieksiu / SAVIREALIZACIJA			
	Noriu būti išrinktas į organizacijos tarybą	1	1	5
	Namuose dažniau įsijungsiu į diskusijas ir sprendimų priėmimą	1	3	4
	Leisdamas laisvalaikį su draugais rečiau pyksiuosi	1	2	4
	Vertinimas	3	6	13
	KOKIU BŪDU aš to sieksiu / SĄVEIKA			
	Mokydamasis savarankiškai pasitelkdamas IT	1	2	4
	Mokydamasis iš draugų ir su draugais	1	2	3
	Dalyvaudamas mobilumo veiklose	3	3	4
	Dalyvaudamas projekto veiklose	3	4	5
	Vertinimas	**8**	**11**	**16**

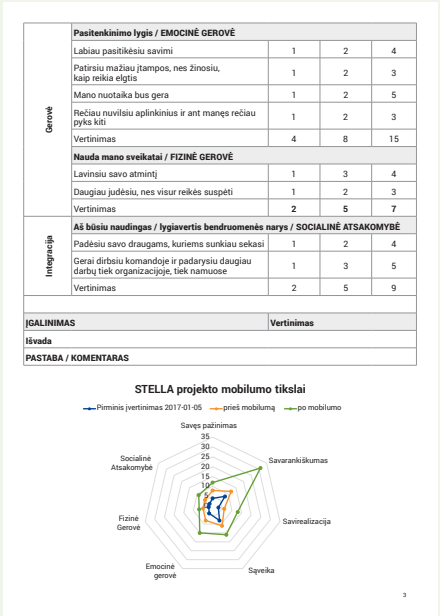

Gerovė	**Pasitenkinimo lygis / EMOCINĖ GEROVĖ**		
	Labiau pasitikėsiu savimi	1	2	4
	Patirsiu mažiau įtampos, nes žinosiu, kaip reikia elgtis	1	2	3
	Mano nuotaika bus gera	1	2	5
	Rečiau nuvilsiu aplinkinius ir ant manęs rečiau pyks kiti	1	2	3
	Vertinimas	4	8	15
	Nauda mano sveikatai / FIZINĖ GEROVĖ			
	Lavinsiu savo atmintį	1	3	4
	Daugiau judėsiu, nes visur reikės suspėti	1	2	3
	Vertinimas	**2**	**5**	**7**
Integracija	**Aš būsiu naudingas / lygiavertis bendruomenės narys / SOCIALINĖ ATSAKOMYBĖ**			
	Padėsiu savo draugams, kuriems sunkiau sekasi	1	2	4
	Gerai dirbsiu komandoje ir padarysiu daugiau darbų tiek organizacijoje, tiek namuose	1	3	5
	Vertinimas	2	5	9

ĮGALINIMAS	**Vertinimas**
Išvada	
PASTABA / KOMENTARAS	

Vertinama tris kartus: išsikėlus tikslus, prieš mobilumo veiklą ir po mobilumo veiklos. Kiekvieną kartą braižoma diagrama, kuri įrodo pokytį. Kiekviena organizacija gali nusistatyti sau ir besimokantiesiems aktualius vertinimo kriterijus.

Diagramoje galime matyti projekto naudą Jonui – labiausiai išaugo Jono savarankiškumas, nes jis įgijo daug naujų įgūdžių. Be to, pagerėjo savirealizacija ir emocinė gerovė.

Šio tarptautinio mobilumo veiklos mokymosi rezultatą galima rasti čia.

Praktiniai aspektai – patarimai vadovui

Kai mobilumo veikloje dalyvauja mažiau galimybių turintys dalyviai, labai svarbu sukurti įgalinančią aplinką ir suplanuoti įgalinimo koncepciją bei apgalvoti projektinės veiklos kokybę.

Įgalinimas (angl. „empowerment“) – tai visos projekto komandos siekiamybė didinti mažiau galimybių turinčių asmenų galimybes aktyviai dalyvauti, įgyti naujų gebėjimų ir galių. Įgyvendinant projektą svarbus ne tik rezultatas, bet ir procesas.

Pateikiamas įgalinimo koncepcijos pavyzdys. Jį sudarė mažiau galimybių turintys projekto „Dienos centrai be sienų“ (angl. „Day Centers Without Walls“, 2019-1-EL01-KA204-062516) dalyviai. Tarp jų buvo ir jau gerai pažįstamas Jonas.

Įgalintas mobilumo veiklos dalyvis

Aš galiu:

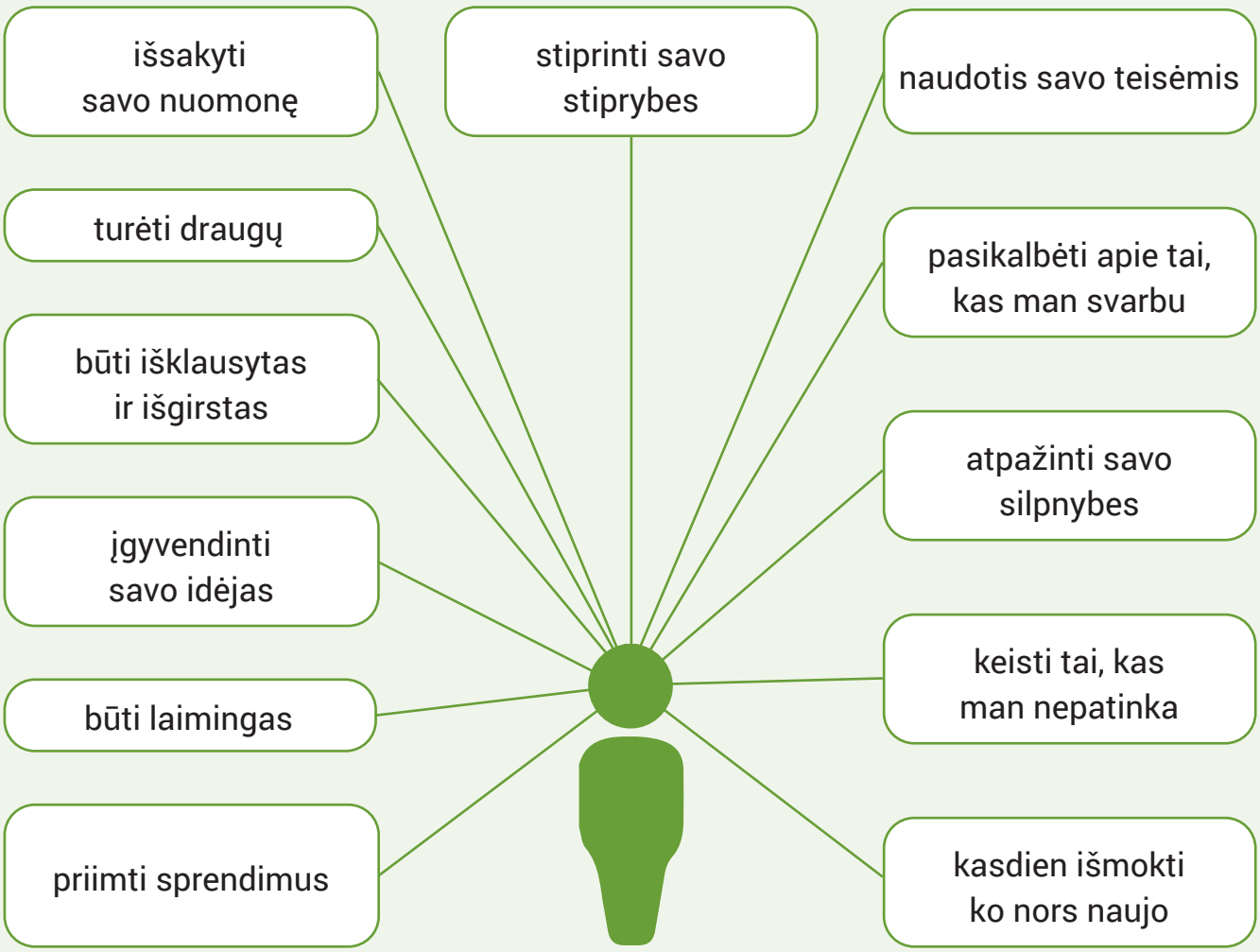

Įgalinanti mobilumo veiklos aplinka

- Padedame vieni kitiems
- Gerbiame vieni kitus
- Dalijamės informacija
- Nebijome klysti
- Pasitikime vieni kitais
- Laikomės pažadų
- Turime vienodas teises
- Esame aktyvūs veikėjai, o ne pasyvūs stebėtojai
- Esame komandos nariai
- Darbuotojai, vadovai, projekto lyderiai ir dalyviai – visi yra lygūs ir visi vienodai atsakingi

Įtraukaus projekto kokybės koncepcija

Kiekvieno projekto metu svarbu pamatuoti ir įvertinti proceso, rezultatų, dalyvavimo, valdymo, pokyčio, sklaidos ir tvarumo kokybę.

Įgyvendinant įtraukius projektus, o ypač įtraukius mobilumo projektus, labai svarbi orientacija į asmenį. Siūlomi šie orientacijos į asmenį kokybės užtikrinimo ir vertinimo kriterijai: asmeninis tobulėjimas, gerovė ir įtrauktis.

Svarbu išsiaiškinti individualius mažiau galimybių turinčio dalyvio poreikius ir pažymėti subjektyvius kokybės užtikrinimo ir pamatavimo kriterijus.

Pavyzdžiui:

- skiltyje „sąveika“ galima pažymėti, kad dalyvis niekada nepradeda pokalbio pirmas. Jis norėtų, tačiau paprastai jam nepavyksta. Projekte galima numatyti nesudėtingą užduotį, kuri paskatintų jį inicijuoti pokalbį;
- skiltyje „fizinė gerovė“ galima pažymėti, kad dalyvis turi dešinės rankos parezę (gr. „paresis“ – nusilpimas). Planuojant veiklą svarbu neskirti dalyviui užduočių, kurioms atlikti reikės abiejų rankų;
- skiltyje „įgalinimas“ galima pažymėti, kad dalyvis sunkiai orientuojasi laike. Projekte galima numatyti, kaip naudojant mobiliojo telefono priminimų funkciją bus sudaryta jo mobilumo darbotvarkė, kad jis nejaustų įtampos ir visada būtų punktualus.

Pavyzdys

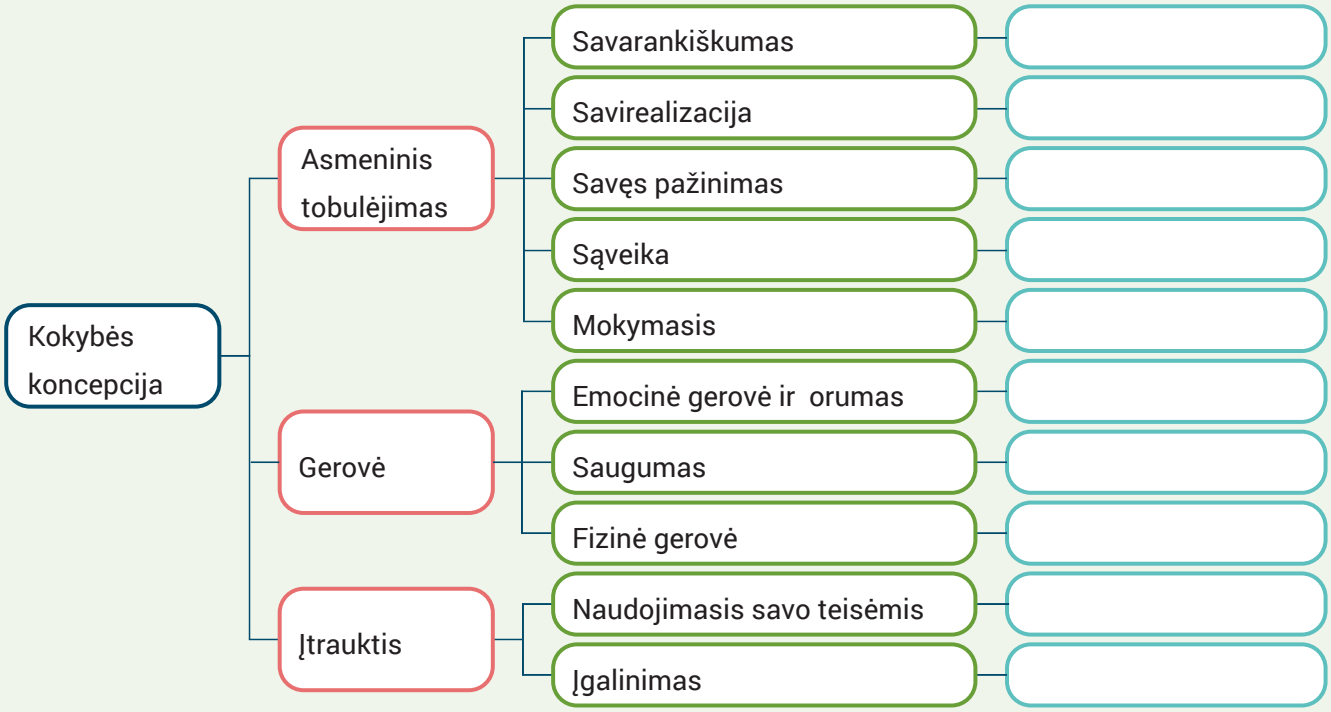

Praktiniai aspektai – patarimai organizacijai

Kad mažiau galimybių turintiems asmenims būtų lengviau dalyvauti mobilumo veikloje, organizacijos turi užtikrinti lygias galimybes visiems potencialiems dalyviams. Įtraukties sėkmė dažniausiai priklauso nuo požiūrio ir pasirengimo.

> „Tikėkite, kad galite, ir pusė kelio jau bus įveikta.“
> (Theodore’as Rooseveltas)

Jei organizacijos bus atviros, motyvuotos ir pasirengusios suteikti papildomą pagalbą bei paramą, mobilumo veiklose galės dalyvauti tie, kurie iki šiol tokių galimybių neturėjo dėl savo negalios, elgesio, ligos, atskirties, mažų pajamų ar kitų kliūčių.

Labai svarbu užtikrinti atvirą, lygybės ir įtraukties principais grįstą atrankos procesą ir rasti tą žmogų, kuriam mobilumo veikla turės didelę vertę ateičiai.

Puikių rezultatų pasiekiama, kai vykdomos mišraus mobilumo veiklos, tai yra kai mažiau galimybių turintys besimokantieji įtraukiami į įprastą mobilumo grupę.

Tarptautinis mobilumas svarbus mažiau galimybių turinčiam asmeniui įvairiais jo gyvenimo tarpsniais. Mūsų herojus Jonas, būdamas specialiosios mokyklos mokinys, dalyvavo mokinių mainų programoje, po to su miesto jaunimo organizacija – jaunimo mainų programoje, o būdamas 25-erių išvyko savanoriauti į Ispaniją. Dabar Jonas aktyviai naudojasi suaugusiųjų mokymosi galimybėmis. Šios patirtys leido Jonui jaustis lygiaverčiam ir gebančiam. Šiandien jis dalijasi savo patirtimi, dirba mentoriumi ir padeda kitiems mobilumo veiklos dalyviams.

Geresnių įtraukties rezultatų pasiekia organizacijos, turinčios už įtrauktį atsakingą darbuotoją ar net darbuotojų komandą. Už įtrauktį atsakingi darbuotojai gali, pavyzdžiui, padėti didinti informuotumą, parengti komunikacijos ir informavimo strategijas, bendradarbiaujant su atitinkamais kolegomis užtikrinti pakankamą paramą mobilumo veiklos laikotarpiu ir savo žiniomis įtraukties ir įvairovės srityje padėti atitinkamiems institucijos darbuotojams bendradarbiauti.[1]

1 ERASMUS+ Programos vadovas 2 redakcija (2021): 2021 04 08 (pus.44)

Tiek siunčiančioji, tiek priimančioji organizacija turėtų turėti aiškią ir veiksmingą mažiau galimybių turinčių dalyvių įtraukties ir įvairovės strategiją[2]. Nėra tikslinga išsikelti didelius ir ambicingus tikslus. Svarbu mažais žingsneliais eiti link tikslo, mokytis, tobulėti ir augti.

Rengiant projektų paraiškas labai svarbu aiškiai ir pagrįstai atsakyti į klausimą, kokiu mastu projektu prisidedama prie įtraukties ir įvairovės. Tinkamas pagrindimas prideda balų vertinimo procese.

2 „Erasmus+“ įtraukties ir įvairovės strategijos įgyvendinimo gairės (lietuvių kalba) https://erasmus-plius.lt/wp-content/uploads/2021/09/EAC-2021-00155-00-00-LT-TRA-00.docx

4 dalis.

Po mobilumo veiklos

Mokymosi rezultatų pripažinimas

Mobilumo veiklos dalyvių mokymosi rezultatams pripažinti rekomenduojama naudoti „Europass“ platformą. Naudojant „Europass“ mobilumo dokumentą galima oficialiai užregistruoti ir patvirtinti mobilumo metu dalyvio įgytą mokymosi patirtį ir įgūdžius. Jį galima rasti čia https://europa.eu/europass/lt/europass-mobility. Duomenis platformoje pildo ir siunčiančioji, ir priimančioji organizacija. Informaciją iš mobilumo dokumento galima perkelti į savo „Europass“ profilį ir viską išsaugoti savo „Europass“ bibliotekoje https://europa.eu/europass/lt.

Dalyviams, kuriems sunkiau sekasi skaityti ir rašyti, gali padėti kompetencijų įsivertinimo pagalbininkas. Pavyzdį galima rasti čia.

Profesinio mokymo įstaigos dalyvių mobilumo metu įgytoms žinioms ir kompetencijoms perkelti galima naudotis Europos profesinio mokymo kreditų sistema ECVET (angl. „The European Credit System for Vocational Education and Training“). Išsamesnė informacija – https://www.smpf.lt/lt/projektai/igyvendinti-projektai/ecvet/.

Dalijimasis rezultatais organizacijoje

Dalijimasis patirtimi organizacijos viduje skatina organizaciją augti ir mokytis iš savo klaidų, pasiekimų ir atradimų. Labai svarbu užtikrinti, kad mobilumo veiklos rezultatai būtų integruojami į kasdienę organizacijos veiklą.

Organizacijos viduje galima naudoti labai įvairias sklaidos priemones. Pavyzdžiui, patys mobilumo veiklos dalyviai gali organizuoti tikslines popietes, renginius: užtikrinamas veiksmingas jų įsitraukimas, plėtojamos „mokymosi dalyvauti“ galimybės, didinamas kitų besimokančiųjų susidomėjimas dalyvavimo galimybėmis.

Tikros istorijos, papasakotos iš lūpų į lūpas, – įdomios ir sektinos. Galima steigti mobilumo veiklos dalyvių klubus, kurti filmukus ir jais dalytis, organizuoti geriausios, juokingiausios, keisčiausios mobilumo istorijos konkursus.

Sklaidos veiklos – tai priemonė mobilumo veiklos dalyvių mokymosi procesui po projekto pratęsti. Šių veiklų metu dalyviai įgyja pasitikėjimo savimi, tampa aktyvesni ir atsakingesni, drąsiau prisiima atsakomybes.

Dalijimasis rezultatais su kitomis organizacijomis ir visuomene

Viešindama projekto veiklas, organizacija didina savo matomumą, tampa atpažįstama, siejama su konkrečiomis temomis, taigi išauga galimybės išplėsti įgyvendinamą projektą ir užmegzti naujų partneryščių ateities veikloms.

Svarbu turėti aiškią sklaidos strategiją ar planą, tai yra aiškiai suprasti, kas turėtų žinoti apie projektą arba kas yra tikslinės grupės. Tikslinei grupei reikia parinkti tinkamiausią komunikacijos turinį, stilių ir komunikacijos kanalus. Geriau nusitaikyti į aiškią, pasiekiamą grupę nei bandyti pasiekti visą „plačiąją visuomenę“.

Paprasčiausia plano forma – lentelė, kurioje išvardytos priemonės, tvarkaraščiai ir už konkrečias veiklas atsakingi asmenys. Svarbu į atsakingų asmenų sąrašą įtraukti mobilumo veiklos dalyvius. Asmeninės sėkmės istorijos įkvepia.

Sudarant viešinimo ir sklaidos strategiją svarbu išsikelti aiškius tikslus, veiklas ir pasiskirstyti užduotimis su partneriais bei projekto dalyviais, sudaryti viešinimo tvarkaraštį.

Ne mažiau svarbu pasirinkti tinkamus komunikacijos kanalus, kurie atitiktų projekto tikslą ir tikslinę grupę, pavyzdžiui, interneto portalus ir tinklaraščius, vaizdo įrašus ir dienoraščius, el. pašto sąrašus ir naujienlaiškius, socialinę žiniasklaidą, pranešimus žiniasklaidai, straipsnius žurnaluose, renginius, mokymus, seminarus ir muges, brošiūras ir kitus leidinius. Socialiniuose tinkluose rekomenduojama naudoti tokias grotažymes kaip:

- #ErasmusPlus,
- #Inclusion,
- #EPALE,
- #Erasmus+ProjectResults,
- #eTwinning,
- #SchoolEducationGateway,
- #VET,
- #(projekto pavadinimas).

Informaciją apie įdomius projekto įvykius ir rezultatus, naujas įžvalgas ir atradimus galima teikti įvairiuose leidiniuose, interneto svetainėse, laikraščių straipsniuose, tikslinėse platformose ir socialiniuose tinkluose. Projektą viešinti galite ir pasitelkdami projektų rezultatų platformas:

- „Erasmus+“ https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/,
- EPALE https://epale.ec.europa.eu/lt,
- „eTwinning“ https://www.etwinning.net/lt

Rekomenduojama parengti ir publikuoti informaciją apie projektą (teksto, garso ar vaizdo formatu) regioninėje arba nacionalinėje žiniasklaidoje (laikraščiuose, žurnaluose, radijuje, televizijoje, interneto dienraščiuose). Svarbu nurodyti, kas finansavo projektą, ir pateikti tikslų finansavimo programos pavadinimą!

Puikus sklaidos pavyzdys – papasakota asmeninė mobilumo veiklos dalyvio sėkmės istorija.

Mūsų herojaus Jono ir jo draugų mobilumo sėkmės istorijas galima rasti:

- https://www.youtube.com/watch?v=q6UWLC1fUPc
- https://www.youtube.com/watch?v=kADSa5rsYUw
- https://www.youtube.com/watch?v=FLqWylXJcoE

Praktiniai aspektai – patarimai vadovams

Mobilumo veiklos dalyvių patirtis, gerosios praktikos pavyzdžiai, naujos idėjos gali prisidėti prie sisteminių pokyčių kiekvienoje mobilumo veikloje dalyvaujančioje organizacijoje. Visgi svarbiausias idėjų generuotojas, naujų praktikų taikytojas yra organizacijos darbuotojas, kasdien dirbantis su besimokančiaisiais. Nuo jo požiūrio į mažiau galimybių turinčių besimokančiųjų įtraukimą, nuo jo noro keisti situaciją priklauso šių asmenų galimybės mokytis netradiciniais metodais ir būdais.

Toliau – keletas sėkmės patarimų ir padrąsinimų.

- Pademonstruokite savo požiūrį nuo pat pirmo susitikimo su besimokančiaisiais. Kai jie pirmą kartą eina pas jus, leiskite kiekvienam jų žinoti, kad visi yra laukiami ir vertinami, kad visi dirbsite kaip vienas kitą palaikanti komanda.
- Užuot kūrę atskiras veiklas ar mokymosi planus mažiau galimybių turintiems besimokantiesiems, apsvarstykite, kaip bendrąjį mokymosi planą pritaikyti kiekvienam.
- Tikėkite kiekvienu besimokančiuoju. Pirmas vertinimas turi būti – „jis / ji gali“. Niekada neturėkite išankstinio nusistatymo – „jis / ji negali“.

- Sukurkite tokias sąlygas, kad kiekvienas besimokantysis turėtų galimybę sužibėti. Tai labai svarbus mokymosi momentas! Palaikyti besimokantįjį, kai jam nesiseka.
- Aiškiai bendraukite su besimokančiaisiais. Išsakykite savo ir išsiaiškinkite jų lūkesčius. Svarbu, kad nebūtų nesusikalbėjimo ir nutylėto nusivylimo.
- Sudarykite mišrias komandas, kuriose dalyvautų ir mažiau galimybių turintys besimokantieji. Bendraamžių mentorystė – puiki mokymosi priemonė. Tai leidžia abiem tikslinėms grupėms vertinti viena kitos stiprybes ir mokytis iš viena kitos patirties.
- Leiskite mažiau galimybių turinčiam besimokančiajam žinoti, kad jis bet kuriuo metu gali kreiptis į jus. Įgykite jo pasitikėjimą ir skatinkite atvirumą. Individualūs pokalbiai – puiki priemonė kilusioms problemoms aptarti.
- Modeliuokite besimokančiųjų elgesį, kurį norite matyti. Jei norite, kad aplinkiniai elgtųsi tam tikru būdu, vienas paprasčiausių būdų – demonstruoti tokį elgesį savo pavyzdžiu.
- Leiskite visiems dirbti su tomis pačiomis užduotimis. Besimokantieji, kurie jaučiasi gaunantys kitokias užduotis, nei gauna jų bendraamžiai, daro prielaidą, kad jie yra blogesni ir neverti tikėjimo, kad jiems pavyks. Užuot rengę skirtingus projektus, paskirkite tuos pačius, bet leiskite mažiau galimybių turintiems besimokantiesiems skirtingais būdais siekti tikslų. Leiskite jiems pasijusti komandos dalimi, o ne atskirtyje.

Praktiniai aspektai – patarimai organizacijai

Kodėl verta įgyvendinti įtraukų mobilumą?

Organizacijos, dirbančios su sutrikusio intelekto besimokančiaisiais ir įgyvendinančios įtraukaus mobilumo projektus, darbuotojų argumentai:

- tai puiki priemonė atskiriems asmenims (darbuotojams ir neįgaliesiems) mokytis ir tobulėti (darbuotoja Aistė);
- tai puiki priemonė organizacijai įgyti išskirtinumą, kurti savo įvaizdį, įgyti pasitikėjimo ir kompetencijų, skleisti žinią apie savo darbą tarptautiniu mastu (darbuotoja Jolita);
- projektai padeda tobulinti vidines organizacijos veiklas, greitai reaguoti į atsirandančias galimybes, pasiekti proveržį profesinėje srityje, pagerinti neformaliojo mokymosi neįgaliesiems kūrimą ir kur kas lengviau susitvarkyti su iššūkiais (darbuotoja Julija);
- tarptautinės mobilumo veiklos keičia organizacijos politiką ir mąstymą. Randasi bendras kolektyvinis suvokimas – „aš žinau, kaip“ (angl. „know-how“). Randasi patirtis, kuri apima skirtingas šalis, skirtingas organizacijas, skirtingą kultūrinę įvairovę, skirtingą patirtį (darbuotoja Monika);

- siekiant, kad jaunuolis, turintis intelekto negalią, taptų kuo savarankiškesnis ir mažiau priklausomas nuo aplinkinių, jį reikia tikslingai mokyti ir ugdyti. Žmogiškųjų išteklių investicijos į neįgalų jaunimą atsipirks ateityje, nes jam tapus savarankiškesniam reikės daug mažiau finansinių ir žmogiškųjų išteklių skirti jo globai (darbuotoja Virmanta);
- mane „veža“ pokytis, kurį stebiu. Mobilumo veiklos dalyviai išlaisvėja ir tai yra svarbiausia (darbuotoja Inga);
- organizacijos bendruomenė – nuolat besimokanti ir tobulėjanti. Kelti kvalifikaciją Europos lygmeniu, užmegzti kontaktus su kolegomis, dalytis gerąja patirtimi ir gauti naujų idėjų savo kasdienei veiklai tobulinti mums yra labai svarbu (darbuotoja Aistė);
- mes jau išmokome pasinaudoti kolegų geraisiais pavyzdžiais, adaptuoti pažangius mokymosi modelius, priemones, metodus, taigi esame pažangūs ir einame koja kojon su Europa (darbuotoja Eglė);
- būti modernia, šiuolaikiška, pažangia, unikalia, į ateitį žiūrinčia organizacija – mūsų strategijos dalis (darbuotoja Jolanta).

5 dalis.

Epilogas

Autoriaus žodis

Aš, Jonas, turiu sunkumų ir mažiau galimybių nei mano bendraamžiai, bet tikiu ir žinau, kad visi sunkumai yra įveikiami.

Svarbu, kad mes visi išmoktume kalbėtis, klausytis ir suprasti vienas kitą.

Lengvai suprantama kalba įtraukties formulė galėtų būti pavaizduota taip:

Noriu pasidalyti su jumis, mano galva, svarbiausiomis požiūrio ir įtraukties taisyklėmis.

- Pamatyk mane, aš esu žmogus, asmenybė, kaip ir tu.
- Aš turiu stiprybių ir silpnybių, kaip ir tu.
- Pamatyk, ką aš gebu. Nesvarbu, ko aš negaliu, kažką gebu tikrai gerai.
- Kritikuoti yra lengva, bet ateik pas mane su pasiūlymais ir patarimais.
- Klausyk ir išgirsk, ką sakau, ir ką noriu pasakyti.
- Duok man adekvačių iššūkių.
- Stumtelėk mane, kai man to reikia.

- Padėk man, bet tik tada, kai man to reikia.
- Elkis natūraliai. Humoras ir nebijojimas pasišaipyti iš savęs griauna barjerus.
- Įkvėpk mane.
- Įtrauk mane į sprendimų priėmimą.

Duomenų apsauga

Duomenų apsaugos ypatumus reguliuoja įvairūs teisės aktai, o siekiant užtikrinti asmens duomenų apsaugą Europos Sąjungos lygmeniu yra priimtas Bendrasis asmens duomenų apsaugos reglamentas 2016/679 (GPDR).

Įgyvendinant mobilumo veiklos projektus svarbu užtikrinti asmens duomenų apsaugą. Tai ypač aktualu, kai į projekto veiklą įtraukiamos pažeidžiamos asmenų grupės. Duomenys apie negalią, sveikatą, specialiuosius poreikius patenka į kategoriją, kuri Reglamente įvardyta kaip specialių kategorijų asmens duomenys.

Praktikoje kyla labai daug teisėtumo problemų dėl asmens sutikimo tvarkyti duomenis. Dažnai asmuo nesupranta, kad davė sutikimą, nes sutikimas nebūna aiškiai išskirtas, arba prie sutikimo būna iš anksto pažymėtos varnelės, taigi asmuo negali pats apsispręsti dėl sutikimo.

Reglamente nurodyta, kad specialių kategorijų duomenis tvarkyti draudžiama, išskyrus atvejus, kai gaunamas subjekto sutikimas. Sutikimo tvarkyti asmens duomenis negalima privalomai reikalauti. Prašymas duoti sutikimą turi būti pateiktas aiškiai ir neklaidinti, turi būti nurodyti duomenų rinkimo tikslai. Duomenų savininko sutikimas tvarkyti duomenis turi būti išreikštas laisva valia, o atsisakius duoti sutikimą jam neturi kilti jokių neigiamų padarinių grėsmės.

Literatūros sąrašas

1. Programos „Erasmus+“ vadovas https://erasmus-plius.lt/wp-content/uploads/2021/04/2021-erasmusplus-programme-guide_v2_lt.pdf.
2. „Erasmus+“ įtraukties ir įvairovės strategijos įgyvendinimo gairės https://erasmus-plius.lt/wp-content/uploads/2021/05/Erasmus-itraukties-ir-ivairoves-strategijos-igyvendinimo-gaires.pdf.
3. „Erasmus“ mobilumo kokybės standartai https://erasmus-plius.lt/wp-content/uploads/2021/04/Erasmus-mobilumo-kokyb%C4%97s-standartai.pdf.
4. Žiniatinklio turinio prieinamumo gairės (WCAG) https://www.w3.org/TR/2018/REC-WCAG21-20180605/.
5. „Sclera“ simboliai www.sclera.be.
6. Jungtinių Tautų įtraukiosios kalbos gairės Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf (ungeneva.org).
7. Kontrolinis sąrašas, kad įsitikintumėte, jog jūsų dokumentas yra lengvai skaitomas https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2020/06/Easy-to-read-checklist-Inclusion-Europe.pdf.

8. Kaip naudoti Europos lengvai skaitomo teksto logotipą https://www.inclusion-europe.eu/wp-content/uploads/2021/02/How-to-use-ETR-logo..pdf.

9. Valerie Van Hees „Įtraukus mobilumas – lengva skaityti“ https://www.inclusion-europe.eu/valerie-van-hees-inclusive-mobility-easy-to-read/.

10. Komandinio darbo vadovas lengvai skaitoma ir lengvai suprantama kalba https://team-ability.blogspot.com/.

11. „Europass“ https://europa.eu/europass/lt/about-europass.

12. „Europass“ mobilumo dokumentas https://europa.eu/europass/lt/europass-mobility.

13. Projektų rezultatų platforma https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/projects/.

14. Bendrasis asmens duomenų apsaugos reglamentas 2016/679 (GPDR) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32016R0679.

15. Europos profesinio mokymo kreditų sistema https://ec.europa.eu/education/resources-and-tools/the-european-credit-system-for-vocational-education-and-training-ecvet_en.

„SCLERA“ simboliai

Mes naudojame „Sclera“ simbolius.

„Sclera“ simbolius galima naudoti nemokamai, tačiau jiems taikoma „Creative Commons“ licencija.

Visus simbolius galima rasti www.sclera.be.

Šie simboliai negali būti naudojami komerciniais tikslais.

Priedai

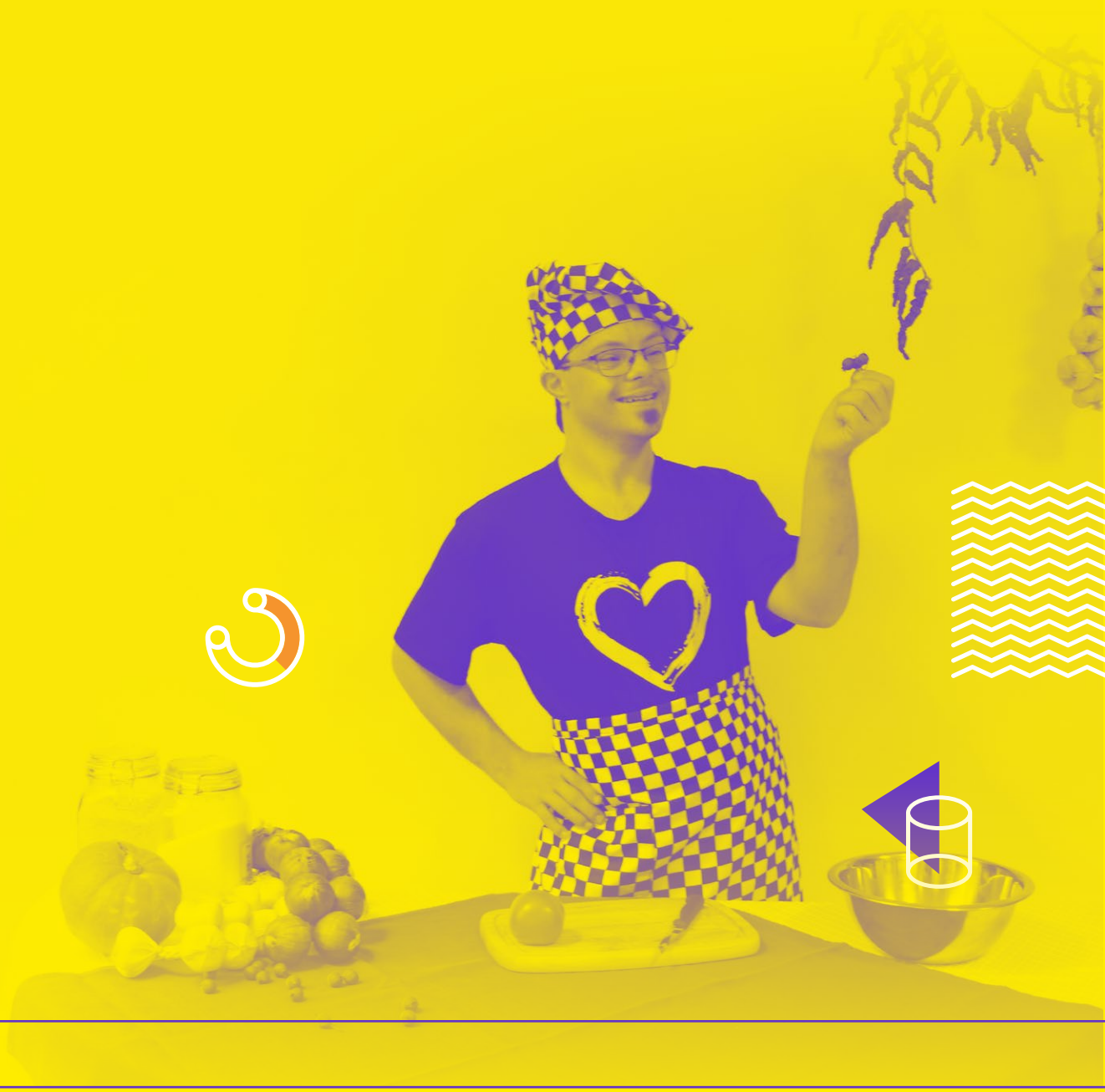

Priedų sąrašas

Atsisiųsti **1 Priedas:** Atviras dalyvio kvietimas

Atsisiųsti **2 Priedas:** Dalyvio atrankos anketa

Atsisiųsti **3 Priedas:** Kelionės lagamino atmintinė

Atsisiųsti **4 Priedas:** Žodynėlis

Atsisiųsti **5 Priedas:** Atstovavimas sau

Atsisiųsti **6 Priedas:** Kompetencijų įsivertinimo pagalbininkas

Atsisiųsti **7 priedas:** Mokymosi įsivertinimo įrankis

Atsisiųsti **8 priedas:** SMART atmintinė

Erasmus+
Praturtina gyvenimus, išlaisvina mintis.

ŠVIETIMO MAINŲ PARAMOS FONDAS

EPALE
Lietuva

© Nuotraukos: Irmos Morkuckienės

Į turinį

Grįžti